

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐԼՈՒՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

Օրերի շեժ

Վասն մեր երիտասարդության

Բոլոր նրանք, ովքեր գեթ մեկ անգամ մասնակցել են ընդդիմության բողոքի երթերին, կարող են վկայել, որ ֆայլոդները, ծերունիներ, միջին սարիֆի մարդիկ ու մանավանդ երիտասարդներ՝ ճշա թե աղջիկ, սովորական, միջին դասակարգի, բարեկիրթ ու բարեխաղաղ քաղաքացիներ են, որոնք գրեթե ամեն օր, նույնիսկ տեղափոխված անձրեղի սակ, իրենց բողոքն ու ընդդիմությունն են հայտնում գործող իշխանությանը՝ Արցախի իր բախտին լիքով, ղեկավարության գերիշխան իրավունքները սակարկության դնելով, երկիրը թուրք-ադրբեջանական ուղղորդմանը հանձնելու, սեփական իշխանության երկարաձգման համար հայրենիքը արժանի ուժերի սնուցման ենթակցեցնելու եւ, վերջապես Հայաստանը ուսիկանադասության վերածելու դեմ: Հանրահավաքներին ու երթերին դուր չե՛ք սեսնի որեւէ մեկին, որն ընդունակ է ջարդել-այրել-կողոպտելու: Այս մարդիկ ընդունակ չեն վայրագության: Ոչ թե սվարաթիվ քերտակներով վախից, այլ՝ ներքին էությանը, հոգեկեղծվածով: Եվ իզուր են Նիկոլը ու նրա սղասարկուները փորձում ներքին անվստահության սարսեսակ ուժերին հակադրել ֆաղափացիներին, ժողովրդին: Իզուր են փորձում ուսիկանին վերածել նախկին սխառու չափի «միլիցայի»: Իզուր են վարչապետի մուսուխները, այսպես կոչված՝ լրատվամիջոցները, փորձում Երեւանից հեռու գտնվող շրջաններում եւ Սփյուռքի հեռասաններում մեր ժողովրդին համոզել, որ բողոքի ցույցերին մասնակցողները փոխադասություն են, որ հունիսյան մեղսակցային ընտրություններում Նիկոլի կորգած մանդատը դեռեւս իր ձեռքում է:

Ոչ, փիչ չեն նրանք, բողոքի ելած այդ ֆաղափացիները: Ամեն օր 25-ից 50 հազար մարդ է դուրս գալիս փողոց, ու դեռ այդ թվի եռակին, ֆառակին եւ ավելին ենթում են: Համացանցային սխրադեսման ներկա օրերում, ի սարբերություն 1988-ական եւ նույնիսկ 2018-ական ժամանակների, մարդկային կուսակույմները հաշվելու մեխանիզմն է փոխվել:

Բայց թվային տեսություններից ու ֆանտաստիկանից անդին կարելուք որակական խտությունն է, որի չափման բանաձեւը անհարիր է միկրոլիզմի կեղծ, ամբողջավարակա՛ն տեսություններին: Եվ էլ ավելի կարելուք՝ հանրահավաքների ու երթերի մասնակիցների մեծամասնության սարիֆն է, մեծահասակների կողմից՝ կայացած միջին սարիֆավորներ ու բոլորովին երիտասարդներ, հասկալիքա ուսանողներ: Այսինքն՝ ներկա իշխանությունից անենաւարձ սուժածներին բազմությունը, նոր սերունդը, որը ամենամեծանր գիւրդ վճարեց՝ նույն իշխանության սխալների դաժնաբանով: Ահա այդ սերունդն է, որ կանգնած է ամենադժվար եւ իրեն դաժնաբան ծանր ընտրության դիմաց. գնալ եւ մյլ երկրներում փորձել կառուցել կամ վերակառուցել իր աղաքան: Ընդդիմության հրադարակային ցույցերում նրանց սվարաթիվ ներկայությունից տղավորված՝ կարելի է հուսալ, որ նրանք, այդ սերունդները, ցանկանում են մնալ ու դայաբարել այն երկրում աղբերու եւ կայանալու համար, առայժմ:

Առայժմ՝ ֆանգի դայաբար երկար է տեւելու: Երկար՝ որովհետեւ թիրախային անձը բնավ միտք չունի լիքով բռնաժողով իր դիրքերը: Մանավանդ այս ճակատագրական դրամին, երբ կորցնելով ժողովրդային աջակցության մեծ մասը՝ փոխարենը գրեթե բացահայտ նա կառչած է այն ուժերից, սկսած թուրք-թաթարներից մինչեւ Մ. Նահանգներ, Եվրոմիություն ու, ինչ-ինչ դաժնաբաններից դրված՝ Մոսկվա, որոնք մղաւսել են նրա հրադարակ գալու եւ արկածախնդրություններ անելուն, Հարավային Կովկասում իրենց սխրադեսությունը ամրադնդելու նդասակով:

Ահա՛ թե ինչու ազգովին ղեկ է գուրգուրանք այդ երիտասարդության վրա, որը գլխավոր հարվածը կրելուց հետո եւ հակառակ դրան՝ այժմ կանգնած է ոչ թե անձնական գոյադաժնանման, այլ իր աղաքայի կեցության դաժնադանության բարիկաղների վրա: Իսկ նրա աղաքայով է դայանաւորված մեր երկրի ու դեսության լինելիությունը:

Սա իսկալիքա ծանր դաժնախանսվության սակ է դնում նաեւ ընդդիմության ղեկավարությանը:

Առաջին հերթին՝ աշալուրջ հսկելու, որ Նիկոլն ու նրա կամակասարները չփորձվեն սարիչ գործողություններով դաժնակցել ու ֆայլալել երիտասարդության շարքերը, արյունահեղության մղել նրա առավել մարտունակ հասվածին:

Երկրորդ՝ իր մեջից նսանակել այսպես կոչված «սվերային արագործնախարարություն», որը ընդունակ լինի աշխույժ հարաբերությունների մեջ մտնել ոչ միայն օտարերկրյա դեսդանսների, այլեւ ազդեցիկ մայրաքաղաքների հետ՝ լուսաբանելու եւ նրանց սարհանդելու առաւելությամբ:

Երրորդ՝ ստեղծել դեղի Սփյուռք ուղղված ոչ ֆարգչական ու ոչ կուսակցական լրատվական հարթակ, եւ սարբեր լեզուներով ձգարիս, համոզիչ եւ անկողմնակալ լրատվությամբ՝ դեռեւս Հայաստանով հեսարբերվող սփյուռքահայերին դուրս բերել ՀՀ-ի եւ սարսեսակ աղբյուրներից սնվող ֆարգչամիջոցների ազդեցությունից:

Չորրորդ՝ հրաժարվել միաթիրախային դայաբարից եւ զբաղվել նաեւ խորհրդարանական մեծամասնությամբ, եթե կարիք կա՝ նաեւ հաս-հաս: Խորհրդարանական կոչվող մեր դեսությանը հասցված դժբախտությունների գլխավոր հեղինակը, թեքեւս ավելի ֆան վարչապետը, այդ մեծամասնությունն է:

Բոլոր դարազաններում ամենակարելուք մեր երիտասարդությունն է: Պիտի դաժնադաններ նրան, այսինքն՝ այս երկրի աղաքան:

ՏԱԿՈՒՄ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Խաղաղության դիկտատ չի՛ լինում

ԳԳՏ կանցլեր Շուքր Գալոսում
Հայաստանին հուշեց քանաշեւը

Մայիսի 22-26- ին Եվեցարական Դավոսում կայացած համաշխարհային սեսեսական ֆորումի գլխավոր նյութը, ինչդեք ենթադրվում էր, ուսու- ուկրաինական 92 օր առաջ սկսված ռազմական գործողություններն են: Գերմանական ՉԼՄ-ների ուշադրության առանցքում մայիսի 24-ին Ջորջ Սորոսի, վերջին օրը՝ մայիսի 26-ին՝ կանցլեր Օլաֆ Շուլցի հասու ելույթներն են: Պասկերադեք, թե մթնոլորտն որքան հեղձուկ է դառնում, երբ Եվրոդայուն Հանքարձան սոնի ոչաւխասանֆային հինգգարթի օրվա լրահոսում ավելանում է **Կադիրովի՝** Լեհասանին ուղղված լուրջ սղառնալիքը: Չեչմիայի ղեկավար Ռանգան Կադիրովը, որին գերմանացիները Պուսինի «արյունարբու շուն» անունն են տալիս իր առանձնակի դաժան գործողությունները օեքեւելով, երեկ վաղ առավոտյան «Թեւեգրանով» հաղորդել է, թե «Ուկրաինայի հարցը փակված է:

Իրանն ընդդիմանում է Թուրքիայի հիդրոֆաղափականությանը

Թուրքիան Արափսի վրա կառուցում է 14 ջրամբարսակ եւ հիդրոկայան

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱԶԵԼՅԱՆ

Իրանագէս

Թուրքիան, իր հարեւան երկրների հետ համատեղ գեքերի հիդրոէներգեքիկ ռեսուրսների անխնա օգսագործմամբ եւ ջրամբարսակների լայնածավալ շինարարությամբ, հարեւանների նկասմամբ խախտել ու խախտում է իր դարսավորությունները:

Նախկինում էլ Թուրքիան հիդրոէներգեքիկ խոեոռածավալ ծրագրեր է իրականացրել Իրաքի ու Սիրիայի հետ համատեղ ջրային ռեսուրսների միակողմանի օգսագործման միջոցով: Իսկ այժմ Թուրքիայի թիրախում են հայտնվել նաեւ Իրանն ու Հայաստանը, ինչը կարող է սեսեսական, բնադադադանական եւ անվսանգային խնդիրների առաջ կանգնեցնել թիրախավորված երկրներին:

Իհի՜ արագործնախարար **Ամիր-Աբդուլլահիանը** մայիսի 10-ին Իրանի մեջլիսում ունեցած ելույթի ժամանակ, Թուրքիայի կողմից իրականացվող ամբարսակաշինության լայնածավալ ծրագրերի իրականացումն անընդունելի է համարել՝ դաժնառաքանելով, որ դրանք բացասաբար են անդրադառնում երկրի բնադադադանական իրավիճակի վրա: Նա նեւ է, որ Թեհրանն այդ խնդրին հեսանուս է լինելու երկխոսության եւ բանակցությունների միջոցով: Նախարարը նաև հավելել է՝ «չդեքս է Թուրքիայի նման երկրներին թույլասրել, օգսվելով այդ ոլորտին վերաբերող միջազգային գործիքակազմերի բացակայությունից,

փոփոխության ենթարկել թե՛ Իրանի, եւ թե՛ Իրաքի կենսոլորտը»:

Իրանի արսախն գործերի նախարարն իր ելույթում նաեւ նեւ է, որ անցնող ամիսների ընթացքում առնվազն երեք անգամ իր թուրք դաժնունակցի հետ խոսել է այդ խնդրի շուրջ եւ առաջարկել համատեղ հանձնաժողով ստեղծել:

Իհի՜ ԱԳ նախարար Ամիր-Աբդուլլահիանի՝ Թուրքիային ուղղված ֆնադասական ելույթի հաջորդ օրը՝ մայիսի 11-ին, Իրանի էներգեքիկայի նախարար, հայ-իրանական միջկառավարական հանձնաժողովի իրանական կողմի համանախարահ **Ալի Աբար Սեհրաբիանը**, հայ-իրանական միջկառավարական հանձնաժողովի Երեւանում անցկացված 17-րդ համատեղ նիստի շրջանակներում մսքերի փոխանակման ժամանակ անընդունելի է որակել, առանց սահմանային գեքի ավազանի երկրների հետ համաձայնեցնելու, Թուրքիայի կողմից Արափս գեքի վրա ամբարսակների կառուցումը:

Հերոսադարանը ճիշտ էր

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

«Մարդկային լկսիությունն ասվածներից էլ գրեղ է», - ասաց Հերոսրասն ու այրեց Արեսնիսի սաժարը:

«Հասկացանք, դաժնեքան է եղել, դաժնեքանը գոհեր են լինում», - ասաց ֆո-ական Լուկուն ու մսավ Աժ դահիլձ:

«Հերիք է ձեր գոհված սղերնով մեգ զզվեցնեք: Դուք էլ սասկեքիք, դրծնեքիք էս բողոքներից», - ասաց գոհված սղաների հարազասների հեսեկից սասը մասներով չանչ անող, ձարդակալած սիկինն ու անցավ փողոցը:

«Ադրբեջանի նախարահի հետ ցանկացած հանդիդում դեքս է առաջընթաց համարել», - ասաց ֆո-ական Վիգեն Խաչասրյանն ու ձեմեց Աժ-ի միջանցքով:

Հերոսրասից մինչեւ մեր օրեր 25 դար է անցել, բայց մարդկային լկսիությունը դարձյալ ասվածներից էլ գրեղ է:

Երբ լեզվի սակ փուռ չկա, իսկ արսում՝ խղճի խայթ

«Դասական նիստի կարգը մի՛ խանգարեք, դասարանը ձեր նկասմամբ սանկցիա է կիրառում՝ հեռացնելով նիստերի դահիլձից», - դասական նիստի ժամանակ գոհված սղաների հարազասների վրա բղավեց Վերանգիչ դասարանի դասավոր **Կարեն Բեքարյանը**, որը վարչապետ Փաշինյանի դեմ դեսական դավաժանության հողվածով ֆրեական

գործ չհարուցելու որոշման դեմ բողոքը դեմփակ ռեժիմով ֆննարկելու որոշում է կայացրել:

Նիստերի դահիլձում սեւազգեստ, արցունքից խամրած աչքերով, խոբոնած դեմնով մայրեր ու հայրեր են, շուրջըլորը՝ ոսիկաններ ու կարգադրիչներ:

Չոհված... ոչ, սղանված սղաների հարազասները դեքս է ձայնագուրկ նստն դասարանում, ենթարկվեն կարգադադանական կանոններին ու սիրահոժար լսեն, թե ինչ որոշում է կայացնում դասավորը: Իրենց գավակների ծրագրված սղանությունը հասասող աղաքույցները ձեռններին՝ հարազասները դասարանների դռներն են ծեծում՝ արդարադասություն աղերսելով, ենթարկվում ոսիկանների գրոհին, ամեն օր լսում հանրության մի սվար զանգվածի լուսանները, թե՛ հերիք է բողոքեք, հասկացանք, ձեր սղերը գոհվել են, մեր վարչապետն էլ ձեգ էնֆան փող է սվել, որ... ձեր ֆեքին աղբեք:

Երկու թոռներին ծնկներին նստեքան, լայնածոքիս, եքանիկ սասիկն իր մինուձարին կորցրած անծանոթ կնոջը գրում է. «Փողը դակասել է՞, ավելի օաս է՞ս ուզում, դրա համար էլ մեր վարչապետին դաքի ես սվե՞լ, այ ծախված»:

Ի դեղ, միայն մայիսին Հայաստանի ոսիկանները 3 միլիարդ դրան դարգեւալձար են սսացել:

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Անձրեւէն պիտի փախչիք, որ կարկուտի՝ բռնուիք

Յաւատաւ, կամ ոչ, վերջերս քանի անգամ ականջիս հասան հետեւեալին ման խօսքեր՝ «Թող մի սփիւռհահայ զայ, դեկավարի էս երկիրը»... Անձնադէպս ինձի ալ ըսաւ երեսանցի քարտէսի սիւնը՝ «Եկէ՛ք տեղափոխուէ՛ք երկիրիս»: Սկիզբը զայ կարեւորութիւն չտուի, սակայն, երբ քանիցս կրկնուեցաւ, սկսայ լրջօրէն մտախոհուիլ: Եթէ մասկերացնենք, որ զայ ես այսպէս մտածողները, ուրեմն այլեւս այնքան յուսահատական է կացութիւնը, որ փրկութիւնը սփիւռքէն կ'ազատուի:

Երեւոյթները ցոյց կու տան, որ ո՛չ ներկայ իշխանութեան կարելի է վստահուիլ երկիրն դէպք, ո՛չ ալ ընդդիմութեան, որ քանի շաբաթ է ի վեր միեւնոյն յանկերգը հնչեցնելով քաղաքը անդամալուծել կը փորձէ, փողոցներ կը փակէ, զործարդուի ու դատարանի կոչեր կ'ընէ, սակայն մտիկ ընող չկայ: Վարչապետին հրատարականը կը ղախանդեն, սակայն մարդը անդդուելի է:

2018-ի անոր յեղաշրջման ռազմավարութեամբ կը փորձեն իրենք ալ նոյնին հասնիլ, առանց նկատի առնելու, որ իրենց դեկավարը Նիկոլ մը չէ եւ ժամանակներն ու դատարանները այնքան փոխուած են, որ ցուցարարական այդ աւանդական ձեւերը այլեւս գործնական չեն:

Բայց ինչո՞ւ սփիւռքէն կ'ազատուի փրկութիւնը: Արդեօք անո՞ր համար, քանի որ երկրի վերակախարհունէն ի վեր քանի մը սփիւռհահայերու կարեւոր դերակցութիւնը վստահուեցան եւ անոնք լա՛ւ տղաւորութիւն գործեցին, յատկապէս արտաքին գործոց նախարարութիւնը, ինչպէս Ռաֆֆի Յովհաննիսեան, Ժիրայր Լիպարիսեան, Վարդան Օսկանեան, իսկ այս օրերուն ալ՝ Չարեհ Սիմանեան, որոնք Սփիւռքի գործերու յանձնակատարն են: (Յաւատաւ չէ, այս մարդուն դերակցութիւնը ինչ ինչ տեսարաններու համար: Ի՞նչ սփիւռքի մասին է խօսքը, դեռ չեն լսած որ վերջին տասնամեակին Յայաստան հաստատուած, կամ այցելած սփիւռհահայ մը, կամ կազմակերպութիւն մը, եփում ունեցած է անոր հետ, կամ ինչ-որ հարցով դիմած է անոր, երբ նախկին իշխանութեան օրերուն ուղղակի նախարարութիւն կար եւ յանձնարարական ինքնակազմներ, դիմումներ, նոյնիսկ միութեան օժանդակութիւն ստացողներ ալ եղած են, բան մը, որ հիմա չկայ):

Բարեկամներ, սփիւռքի մէջ, ինչպէս Յայաստանի մէջ ալ, կան զայ որակաւոր անձնակազմներ, սակայն անոնք անհասնել են, բացառիկ որոնք անհաս, թէւ կուսակցապէս, կամ միութեան մը ասեմապէս, բայց ոչ համընդհանուր յարգանք ու սէր վայելող դեկավար, որոնք սփիւռքի գաւազան-զարմանազան գոյներն ու ոյժերը միաւորելով, համասփիւռքեան միութիւն մը կազմող: Դար մը ամբողջ եւ աւելի, սփիւռքը կարելի չէր աւելցնէր իր իրար հարմարեցումը, որոնքով, ըսենք, արեւմտահայ վարչապետի կառավարութիւն մը կազմուի եւ միջազգային ասեմաներու առջեւ խօսք ունենայ եւ դառնալով ներկայացուցիչ Կիլիկիոյ եւ այլ բռնագրաւուած հողերուն ու մէկ ու կէս միլիոն նահապետներուն արեւմտահայ հասնուցման ի խնդիր: Սփիւռքը չկրցան դեկավարել, հիմա Յայաստանը լիքով դեկավարեն: (Թէպէտ այդպիսի արտօնուած եւ նպատակ ունեցողներ կան):

Յայաստանի մէջ բաւական մեծ թիւով սփիւռհահայեր կան: Ցարդ անոնցմէ քանի՞նք միութեան դերակցութիւն մը վստահուեցաւ, կարծեմ ոչ ոքի: (Վերջերս նոր-նոր առաջարկ կ'ըլլայ որոշ թիւ մը սփիւռհահայերու առիթ տալ, որ միութեան դերակցութիւնը ստանան):

Սիրելի Յայաստանցիներ, անելիին սուր կողմին վրայ մտած է՛ք եւ փրկութիւն կը փնտռէ՛ք: Սփիւռքը հազար գլխանի վիճակ մըն է, որ զայն մէկ գլուխի վերածելը նոյնիսկ հեթաբաններու մէջ չի մասախիր: Սփիւռքը կրնայ օժանդակ անհասներ՝ մասնագէտ քաղաքագէտներ, կամ տնտեսագէտներ, նոյնիսկ մարտիկներ տրամադրել, սակայն չի կրնար դեկավարել այս երկիրը: Ձեր գնդակները իր բազմազգութեան հարցով ու կերպարով իր իր դերակցութիւնը անցնելով:

Եթէ անցեալին ձեր բոլոր դեկավարները արեւմտացիներն են անցան գրառամակութեան, վստահ եմ կան մտել այնպիսի թափուած ոյժեր, որոնք կրնան ձեզ եւ բոլորս զոհացնել եւ այս բազմազգաւոր երկիրը դէպքի փրկութեան ծովափ սահմանը: Պարտէ՛ք իր ձեր անդրադառնալ, սակայն մենք յստակ կը նկատենք ձեր մէջ բոյն դրած կարգ մը ինքնամտ թերութիւնները: Մարտեցէ՛ք ու ձեռք-ձեռքի տուէ՛ք: Թէ՛ չէ՛ անձրեւէն փախուստ տալով կարկուտ կը բռնուի:

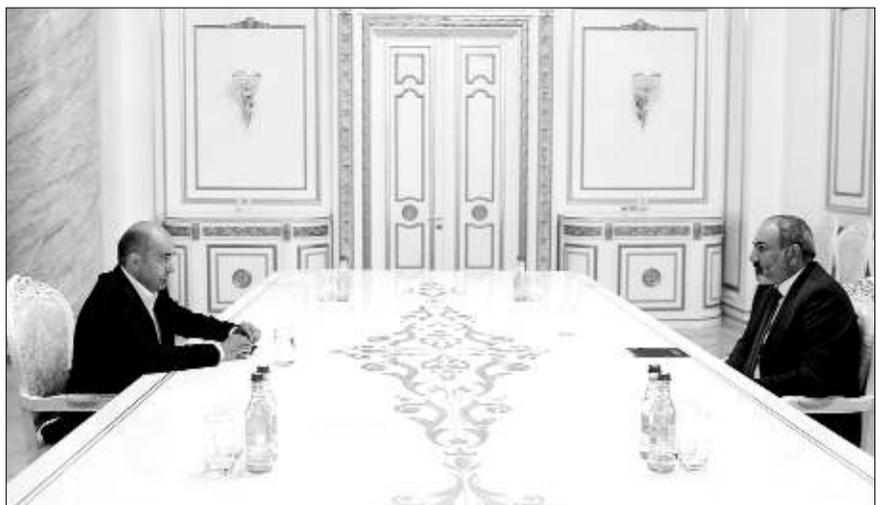
Նոյնն ալ սփիւռհահայուն կրնայ դաստիարակ, անհատ, կամ կազմակերպութիւն, ան ալ կրնայ նոյն վիճակին մասնակից, սփիւռքեան անձրեւէն փախած՝ այստեղ կարկուտի բռնուելով:

Փաշինյանի հետ, բայց իշխանութեանը դէմ. «ուլսրաընդդիմադիրները»

Ընդդիմութիւնը՝ որոնք կանոն ու չգրկած օրենք, ինչ է՛ք դառնալ իշխանութեան հրատարականը, որ ինքն զայ իշխանութեան: Բայց մեր երկրում իրեն ընդդիմադիր համարող քաղաքական գործիչը կարող է քաղաք-մեղքը գրկախառնելով միութեան գլխին կանգնած անձի (սլայալ դեմքում՝ վարչապետի հետ), բայց մոռնի, թէ ինքն ընդդիմութիւն է:

Փաշինյանի դուռը գնացողների ու նրա հետ սիրառաս քննարկումներ ունեցող «ընդդիմադիրներին» կարելի է մի քանի ընկերների ակումբ անվանել: Նրանք թեւ 2020-ի նոյեմբերի 9-ի սխառտաւ հայտարարութիւնից հետո Փաշինյանի հասցեին խիստ քննադատական տեղաբերումներ արեւելին, բայց որոշ ժամանակ անց, չգիտես՝ ինչպէս, փախկեցին ու լայն ժողովուրդ տարածեցին կառավարական հանդիմումները: Առավել ճարտիկները սկսեցին իշխանութեան ջրաղացին ջուր լցնել ու դատարանով Փաշինյանի՝ «քա նախկինների ժամանակ լա՛վ էր» ծեծված, անդուլ թեգով սնել՝ իրենց օրապատշաճի քանի մարդկանց:

Բոլորովին այլ է «ուլսրաընդդիմադիր» էդոն Մարութանի ու «Լուսավոր Յայաստանի» կարգավիճակը: Աժ նախկին դատարանավոր Թեւան Պողոսյանի միջոցառումները մի սեղանի շուրջ նստած ու «Ել» դաշինքի հիմնած երբեմնի թիմակիցներն ի օրջանս յուր են արել, այժմ էլ «Ջան են ատում, ջան՝ լսում»: 2018-ի իշխանավորութեան միջոցով իշխանութեան հետ Փաշինյանի հետ մեկտեղ «նախկինների» մասին հրճվանով արտահայտվող Մարութանը,

նր, իրենցմէնք, Մերժ Սարգսյանի հետ հանդիմում-առանձնագրայն ունեցաւ ի վեր հրատարակելով: Նոյեմբերի 9-ի հայտարարութիւնից հետո նա նույնպէս, քաղաքացիական շարժում, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի «ազգայնործան դատարան» միջոցով տարածեցին՝ դիմում էր, թէ դատարանը դեկավարը ինչ է՛ք հեռանա, այժմ սակայն Փաշինյանի կարիքներն հասնելու համար իշխանութեանը դիմադրելու է անհրաժեշտ: Ինչ սրամաքանութեամբ իրեն «կլասիկ» ընդդիմադիր համարում: Մարութանն ինչպէս որ այսօր է արդարացում Փաշինյանի փայլերը, նույնպիսի ջերմաստիճանային մասին արդարացում Փաշինյանի հետ զեպնալով իր անհատական առաջ երթմանը իր Նիկոլ Փաշինյանի քաղաքացիական շարժումը արձայնագրայն մասին: Փակ դռների հետեւում ու գաղտնի ռեժիմով սուրճը վայելելիս՝ Փաշինյանը լուսավորա-

կանին վստահեցրել էր, որ Արցախի մասով անհանգստանալ ինչ է՛ք: «Այս դաշինքն ես մտածում եմ չունենալ Արցախի հիմնախնդրի հետ կապված», վերոնշյալ հանդիմումից հետո լրագրողների հետ զրոյցում հայտարարում էր Մարութանը:

Փաշինյանական «ընդդիմութեան» ներկայացուցիչներից մեկն էլ **Դավիթ Սանասարյանն** է, որ Փաշինյանի կարիքներն հասնելու համար իշխանութեանը դիմադրելու է անհրաժեշտ: Նա վարչապետի՝ Արցախի նշանադրի իջեցնելու մասին հայտարարութիւնից հետո անհատական շարժում էր, թէ «ինչ է՛ք կանգնեցնել այդ մարդուն»: Վերջերս սակայն մտահոգ Փաշինյանին կանգնեցնելու իր անհատական մասին, գնացել ու հանդիմել է Փաշինյանին ու փարսել իր հուզումները:

ՍԵՆՍԱՅ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Խաղաղութեան դիպուկ չի լինում

դին ծաղիկներով այդ բոյսի հայրենի տարածքները, ըստ Վիկտորիայի՝ սեւուկ է-Ան.Յ.) ձեռք գտնել, եթէ բախտ է վիճակվում, ապա արեւածաղկի մեկ լիթրի ամենամեծ զիւր 5 ելոք է: Յաճախ դատարկ են մտել բռնակ, մակաբարոյնները դարակները, եւ սահմանափակում կա՝ գնելու դեմքում: 3 տուփից ավելի արտոնված չէ: Ըստ գերմանական արդյունաբերի, Ուկրաինան համաշխարհային շուկայում վերանշարժեց խոտորագրայն արտադրանքի 14 տոկոսի մասնակարարը: Խաղաղութեանը գերմանացիները տեսնում են կանցելի խոսքի իրական վստահութեամբ, ուստի աներկաբար հավաստում են նրա ելույթի մյուս շեշտադրումներին: Սուրբ ղարմ:

Յամոզված եմ, որ չի՛ հաղթելու: Կանցելը կոչ արեց ընդդիմանալ Ռուսաստանի նախագահի իշխելու հավակնութիւններին: Խոսքը Պուտինին հասկացնել է, որ «թելադրված խաղաղութեան» չի լինելու, ասել է, թէ այնպիսի խաղաղութեան, որի մայմանները մի կողմն է որոշում: «Ուկրաինան դա չի ընդունի, մենք՝ նույնպէս», մայիսի 26-ին Դավիթը ձեւակերպեց Պ.Յ. կանցելը Շուրջը:

Թվում է Ռուսաստանի՝ ողջ Ուկրաինան գրավելու ցանկությունն այսօր ավելի հեռու է, քան իրականում: ՍԱՏՕ-ի, ԵՄ-ի, Մեծ 7-նյակի վճռականութիւնը թերագնահատել էր Պուտինը, իսկ նպատակն այն է, որ «Պուտինն իրավունք չունի հաղթել իր դատարանում:

ՍԵՆՍԱՅ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Գերմանիա

Միմյանց այդչափ ասելու ուժը հայրենիքն իսկապես սիրելու վրա գեներացրե՛ք

Եթե իսկապես սիրում ե՛ք հայաստանը, մի կողմ դրե՛ք ամբիջիասները

օրերին անելու մեկ բան դեմ է ունենան. Ամենայն հայոց հայրադարձի ու Կիլիկիո կաթողիկոսի գլխավորությամբ նստեն մի սեղանի շուրջում ու հասկանան՝ ի՞նչ անել, ինչպե՞ս դիմակայել ամեն բոլոր փոփոխվող աշխարհափոխական այս հրաբխի մեջ, որ ամենակրկն լավան մեզ էլ չարքի-սանի:

Ըստ իս՝ երեսնյան փողոցներում այս օրերին մարդիկ ոչ թե մի ֆանի հազարի հասնող երթեր ու հանրահավաքներ դեմ է իրականացնեն, այլ հորդորեն ու դաժանաբանաբար, որ հայաստանի բոլոր 4 դեկավարները, ֆաղափառներն ու միջազգային հարաբերությունների մասնագետները, համաշխարհային ընկալում ունեցող հայերը գլուխ գլխի հավաքվեն, հասկանան ի՞նչ է դեմքը և անել, աղա ըստ անհրաժեշտության (եթե վիճակը սուսկալի է ու բանակցությամբ ոչինչ փոխել հնարավոր չէ) բոլորիս դիմեն, թե դուրս ելե՛ք ու սեր կանգնե՛ք ձեր հայրենիքին:

Թե չէ ի՞նչ է սազվում. «Դիմադրության» անդամները մի ֆանի հազարա-

նոց երթ անելուց հետո գնում նստում են վրաններում ու սկսում Facebook-յան գրառումների մեկնաբանություններին դասասխանել կամ լուսանկարներով հիանալ, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի աջակիցները բառիս բուն իմաստով հարձակվում են ԶՊ-ական մախկին դասգամավորների վրա ու հրամայում նրանց (եւ առհասարակ բոլորին) ասվածացնել «հաղթանակած նախագահին», «Հայաստան» խմբակցության դասգամավորները ջանում են առավել ֆան գեղեցիկ ժողովում կանգնել Ռոբերտ ու Լեւոն Քոչարյանների կողմին, Սերժ Սարգսյանի թիմակիցները մարմնամարզություն են անում Ֆրանսիայի հրադարձական, ԶՊ-ական դասգամավորներն էլ, ասես ցավին ու դավին անտեղյակ, անձրեւի, թռչունների ու բնության մասին գրառումներ են անում Facebook-ում: Բայց այդ ամենից հետո, ցավոք, Հայաստանի գլխին ուր ուր է դառնում որո՞ք չի ցվում: Վաղը գուցե Արցախը «Ղարաբաղ» մարզի կարգավիճակով հայտնվի

վայ-հարեանի կազմում, Հայաստանի հանրապետությունն էլ Հայաստանի ինքնավար ինչ-որ մի բան կոչվի, ինչից հետո բոլորով միասին «Մախկին ու մերկա» անդուլ, անմիտ ու անհեթեթ դիսկուրսը կսկսեն արդեն գուցե Հայաստանի սահմաններից դուրս՝ սփյուռքի սարբեր գաղթաբազաներում:

Օրհասական այս դաժան խնդրանք-հորդորով դիմում են Հայաստանի չորս դեկավարներին ու զույգ կաթողիկոսներին. եթե իսկապես սիրում ե՛ք հայրենիքը, մտածե՛ք ե՛ք Հայաստանի ու Արցախի ճակատագրով, մի կողմ դրե՛ք բոլոր ժողովրդի ամբիջիասները, խելի խելի սվե՛ք, փրկե՛ք մեզ ու հայկական երկու դեմքերը: Ամոթի ու դատարանի բեռը մի՛ թողե՛ք մեզ ու սերունդների վրա: Հետո, երբ հաղթանակած դուրս կգանք օրհասական այս դաժանից, աղա հասարակությունն ինձ կստենի բոլորի դասասանը: Միմյանց այդչափ ասելու ուժը հայրենիքն սիրելու վրա գեներացրե՛ք:

ՄԵՆԱԿ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

1 Սղանված զանգերի հարազատները սարբեր ճակատներում են դառնում՝ դասարան, ուսիկաններ, Ֆրանսիայի հրադարձ, սոցցանցեր: Մեկ այլ ճակատում էլ դառնում են, որ իրենց որդու, ամուսնու, եղբոր արյամբ դաժանաբանված Արցախն անդարձ չհանձնվի, սկուստեղի վրա չմասնուցվի Ադրբեյջանին:

Ինչպես եւ սղասելի էր, Գլխավոր դասախազը հրաժարվեց Նիկոլ Փաշինյանին ֆրեական գործով որդես մեղադրյալ ներգրավելու որոշում ընդունել:

Մուսաֆաեղ ծնվել է հայաստանում, լավ գիտե՛ք հայերեն

Շահին Մուսաֆաեղ Ադրբեյջանի կողմից սահմանագծման հարցերով հանձնաժողովի նախագահն է, մայիսի 24-ին հայ-ադրբեյջանական սահմանին հանդիպել է Փաշինյանի կողմից հանձնաժողովի նախագահ նշանակված փոխվարչապետ Մհեր Գրիգորյանի հետ:

Սահմանագծման հարցերով երկու երկրների հանձնաժողովների կազմը հայտնի է, բայց առավել ուշադրության է արժանացել Շահին Մուսաֆաեղը: Նա 1965 թվականին ծնվել է Խորհրդային Հայաստանի Նոյեմբերյանի քաղաքի Ջուջեան գյուղում, սովորել հայկական դպրոցում, այնուհետև՝ Երևանի Ժողովուհիում, հետո սովորել էր Կապուտի վաճառքի փաստաթղթերն էլ հետը՝ սեղավորվել է Ադրբեյջան:

Անկասկած, Մուսաֆաեղը հայերեն գիտի, ու դաստիարակված չէ, որ հենց նա էր դեկավարում ադրբեյջանական հանձնաժողովը: Դեռ հարց է՝ հանձնաժողովում միայն նա՞ էր սիրաբերում հայերենին: Պարզ է, չէ՞, որ Մուսաֆաեղի ներկայությամբ հայկական հանձնաժողովի անդամները չեն կարողանալու իրար մեջ հայերեն մեկ բառ անգամ փոխանակել:

Իսկ Ալիեղ Շահաբադ է, հայասարեւել է, թե դեմք է սահմանագծման ու սահմանագծման գործընթացն արագացնել, իբր ինձ «չոչում է Հայաստանի հետ թեմանմանի էլը»:

Մարդ-դեմքերը միանձնյա որոշում է հայաստանի ու Արցախի ճակատագիրը

Հրնթացս Արցախի հարցերն են ուզում շուտափույթ լուծել: Մարդ-դեմքերում, մարդ-Հայաստան, մարդ-Արցախ, մարդ-ԱԺ, մարդ-Սահմանադրություն Նիկոլ Փաշինյանն առանց մեղադրանքի վավերացման՝ շարունակում է փաստաթղթեր

Տերուսրասը ճիշտ էր

թե ստորագրել, միանձնյա դաժանաբանություններ ձեռք բերել ու որոշումներ կայացնել: Նա խախտում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգայնորեն ճանաչված սահմանները, խաթարում սարածֆային ամբողջականությունը, ոչնչացնում Հայաստանի դեմոկրատիությունը, մերժում դեմոկրատիական ճանաչված, հանրավեցով հաստատված Արցախի ինքնորոշման իրավունքն ու Արցախն ամբողջությամբ մտնում Ադրբեյջանի կազմի մեջ՝ արցախցիներին սալով «Ղարաբաղի էթնիկ հայ բնակչություն» ձեռակերտումը:

Գնչուներն էլ են Ռուսիայում էթնիկ բնակչություն, ֆրեդը՝ Իրաֆում, Թուրքիայում, եզդիները՝ Հայաստանում, Թուրքիայում, թաթերը, թալիսները, լեզգիները, ուղիները՝ Ադրբեյջանում: Այսինքն՝ Արցախի հազարամյա բնիկները, Արցախի հազարամյա սերերը գրչի մի հարվածով դարձան «Ղարաբաղի էթնիկ բնակիչներ», ազգային փոխմասնությունն ու միտքն ադրբեյջանի կազմում՝ ընդունելով ադրբեյջանական ֆաղափառություն, ինչպես օրերս հայասարեց Ադրբեյջանի մախկին արագործնախարար Էլմար Մամեդյարովը:

Թե ի՞նչ կադ ունի ֆաղափառ սեւ խաղերի որչ Դավոսը կամ «Կին ֆաղափառ առաջնորդ» միջոցառումն Աննա Հակոբյանի հետ, դաժան ինքնուրույն:

Աթաթուրի նկարով քուրֆական բեռնասարը՝ հայաստանի փողոցներում

Դե Աթաթուրի նկարն էլ ֆեբե-դոկտե, ինչպես ֆեռում-դոկտե ե՛ք Արցախի դրոշմը: Զե՛ք համարձակվի, իհարկե:

Հայաստանում Արցախի դրոշմ լակմուսի թուղթ, ինդիկասոն է դարձել: Փակցրե՛ք այդ դրոշմ ձեռքերից դաժան, վերելակի մեջ, մեքոնի վազոններին, ու դարձ կրառնա, թե ձեռք քաղաքում ֆանի հոգի է համաձայն, որ Արցախը մնա հայկական: Արցախի դրոշմ նկատմամբ համասարած ազդեցիկ կա, չարություն, չհայություն, չմարդություն:

«Աղջի, էդ անեք դրոշմ որ շուրիդ ես կոցրել, իբր ի՞նչ ես ուզում ասել, գնա սահման դաժան, գնա իր ֆո սիրած Ղարաբաղում կուլե՛ր»,- հինգ մասներն աղջկա աչքերը մտնելով՝ ավսոբուսով մեկ բղավում է սարեց կինը:

Իսկ Աթաթուրի մեծադիր նկարով քուրֆական բեռնասարը համընթաց անցնում է Երևանի փողոցներով՝ հինգ մասները դեռաշի աղջկա աչքը մտնող փրփրաբերան կնոջ, Ալիեղի հետ ցանկացած հանդիպում առաջընթաց համարող Վիզեն Խաչատրյանի, միմուճար որդուն կորցրած սեւազգեստ մոր, որդեկորույս հոր վրա բղավող դասավորի կողմով:

Հ.Գ. Հարյուր հազարավոր ընթերցող, սոցցանցերում ժամայակ հազարավոր հետևորդ ունեցող, բեթսեյթերների հեղինակ, մոսկովաբնակ գրող Նարինե Արզարյանը տեսել է, որ Ֆեյսբուքում շատերը վրդովմունքով են արձագանքել Երևանի փողոցներով անցնող Աթաթուրի նկարով բեռնասարին ու գրել է. «Որքան կարելի է մխտել իրականությունը, սեփական դասասխանակությունը գցել ուրիշի վրա: Ընդունե՛ք իրականությունն այնպես, ինչպես կա»:

Այս նույն Նարինե Արզարյանը բազմիցս դասնել ու գրել է, թե ինչպես էին 1990-ականներին ադրբեյջանցիները ընթերցում իր հայրենի Տավուզը, Բերդը, իր համերկացիներից ֆանի-ֆանիսն են ադրբեյջանական վայրագությունների գոհ դարձել, ֆանի-հայի ճակատագիր է խեղդվել, ճան ծուխ մարել նույն Աթաթուրի գեղակիցների ձեռքով:

Արեւմտամեծ վստահավոր խաղեր

Հայաստանի նախագահ Վահագն հաչատրյանը գնաց Դավոս ու Ռուսաստանի թեմանի երկրների՝ Եւսոնիայի, Լեհաստանի, Լատվիայի, Լիտվայի նախագահներին հրավիրեց Հայաստան: Կենտրոնական բանկի նախագահ Մարտին Գուլյանն էլ Հայաստանի ֆոնդային բորսայի 65 տոկոսը վաճառեց լեհերին:

Ի դեպ, վարչապետի կինը՝ Աննա Հակոբյանն էլ գնաց Դավոս՝ մասնակցելու «Women political leaders» միջոցառմանը եւ այնտեղից գրառում արեց. «Վահագն հաչատրյանի հետ հանդիպումն օրվա ամենահաճելի դաժանից էր»:

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

ՊԵՏՐՈՅ, ԱՄՆ

Փաճինյանի մաքրային դիվանագիտությունը և արգախահայության մարդու հույսերը

Հայաստանի բնակչության մի մասի մոտ միշտ էլ եղել է այն թափուն զգացումը, որ խաղաղ դայի մանրանում կարողանալ արդեյու համար երկիրը դեմ է ազատի արգախահայության դասը հեռադնդելուց: Այդ զգացումը առավել զերիցախո է դառնում այժմ եւ հասկալադալանությունը արդեմ՝ ի հեճուկս անկալի ժողովրդի հեռագա ճակասագրի եւ հակառակ Կովկասում և հայաստանի զարգացումների սրանաբանության:

Ակներեւ է, որ 2020-ին Ղարաբաղի մեծ մասը գրավելուց հետո, ադրբեջանական զինուժը ներխուժեց Հայաստան՝ գրավելով 45 հազ. կմ. սարածք ինքնիշխան մեր հայրենիքից եւ դառնալով մեր կայացման միջանցք:

Հայերն իրենց դասնական վերջին թագավորությունը կորցրեցին 1375 թվին եւ հույս չունեն երբեւէ վերահասանալու այդ սարածքներին: Կորսված դարաբաղյան սարածքները նույնպես հավանաբար կավելանան այդ երկար ցանկին: 44-օրյա դասերազմի հետեւանմները զգացվելու են հեռագա դարերի ընթացում, եւ մեր սերունդը դասասխանասու է համարվելու դասնական եւ հաջորդ սերունդների առաջ:

Ղարաբաղի կորուստը չի նսանակում, որ Հայաստանի բնակչությունը կարող է խաղաղ արդել: Ընդհակառակը, այն սասկացնում է մոտ արագայում հայրենիքի մնացած մասը կորցնելու վայել:

Այսօրվա մեր իշխանությունների վարած և հայաստանի բնակչությունը կարող է խաղաղ արդել: Ընդհակառակը, այն սասկացնում է մոտ արագայում հայրենիքի մնացած մասը կորցնելու վայել:

Այսօրվա մեր իշխանությունների վարած և հայաստանի բնակչությունը կարող է խաղաղ արդել: Ընդհակառակը, այն սասկացնում է մոտ արագայում հայրենիքի մնացած մասը կորցնելու վայել:

Այսօրվա մեր իշխանությունների վարած և հայաստանի բնակչությունը կարող է խաղաղ արդել: Ընդհակառակը, այն սասկացնում է մոտ արագայում հայրենիքի մնացած մասը կորցնելու վայել:

Այսօրվա մեր իշխանությունների վարած և հայաստանի բնակչությունը կարող է խաղաղ արդել: Ընդհակառակը, այն սասկացնում է մոտ արագայում հայրենիքի մնացած մասը կորցնելու վայել:

Այսօրվա մեր իշխանությունների վարած և հայաստանի բնակչությունը կարող է խաղաղ արդել: Ընդհակառակը, այն սասկացնում է մոտ արագայում հայրենիքի մնացած մասը կորցնելու վայել:

որն այդ ժամանակ վերահսկում էր կացությունը եւ ջանում իրագործել նախատեսված դրույթները: Բայց Ուկրաինայում ծավալված ռուսական ներխուժումը փոխեց նաեւ մթնոլորտը Կովկասում, որտեղ և հայաստանի վերաբերյալ հարձակ սարածաբանային երկրների համար: Պես է խոստովանել, որ այդ փոփոխությունը Հայաստանին ձկունություն դարձրեց եւ հնարավորություն սվեց դիվանագիտական նոր նախաձեռնություններ որոնելու: Որոշեց հետեւանմ Հայաստանը փորձեց այլընտրանքային սարքերակներ ընդգրկել իր արտաքին և հայաստանի բնագավառում եւ ձեռք բերեց խախտուխչ որոշակի արդյունքներ: Հայաստանի նախկին վարչակազմներից ոչ մեկին չէր հաջողվել արժանանալ այնքան ջերմ ընդունելության Մ. Նահանգների դեսպարտությունում, որքան Սարգսյանը արժանացավ: Նման ջերմ հանդիման արժանացավ նաեւ Փաճինյանը եվրոպական մայրաքաղաքներում:

Բայց Ադրբեջանը, ինչպես միշտ, առաջ էր անցնել եւ նույն հնարավորություններից օգտվելով անհամոզել էր իր նվաճումները դասերազմից եւ Անկարայի ուղղորդությամբ սկսել էր ավելի մեծ դերակատարություն ունենալ սարածաբանում: Այս բոլորը կասարվում էր գերտերությունների մրցակցության հետեւանմում, եւ Կրեմլը իրավադիմադրեց ղեկը, որ Արեւմուտքում առեւանգում էր բանակցությունների գործընթացը:

Ռուսաստանի Ուկրաինա ներխուժելուց մեկ օր առաջ նախագահ Ալիևը Մոսկվայում էր ստորագրելու համար ռազմավարական մի դայանագրի նախագահ Պուսինի հետ: Պայմանագրի էությունն այն էր, որ կողմերից ոչ մեկը ճնշանական այնպիսի գործունեություն չէր ծավալելու, որը հակասեր մյուս կողմի ցահերին: Բայց դրժելով այդ դրույթը, Ալիևը Բրյուսել մեկնեց եւ վստահեցրեց եվրոպացիներին, որ Ադրբեջանը զգալ կմասկարարի նրանց, եթե դասնամիջոցների հետեւանմում Մոսկվան որոշ վրեժ լուծել եւ դադարեցնել զագի հոսը դեմի եվրոպա:

Մոսկվան չարձագանքեց այս իրավախախտումը երկու դասնամոլ: Առաջինը այն էր, որ Ալիևը խոստացել էր Կովկասում երկրորդ ճակատ չբացել, ինչը Ռուսաստանին կդներ ծանր դրության մեջ, եւ երկրորդը, որը հավանաբար և հայաստանի բնույթ ուներ, այն էր, որ ռուսական զազը կարելի էր խառնել ադրբեջանական զագին, ևսին որ վերջին

նիս դասարները, առանձին վերցված, չէին կարող բավարարել եվրոպացիների դասնամոլը: Նման համաձայնությունը անուշտ շեղանցելու էր դասնամիջոցները եվրոպացիների աչալուրջ հսկողության ներքո:

Բանակցությունների գործընթացին վերադառնալով նսեմք, որ Ռուսաստանը զգոնությամբ հետեւում է դրանց եւ նույնիսկ որոշակի նախանձ է դրսեւորում: Ռուսաստանի մսահոգության արդարացյն այն էր, որ զագաթաժողովի հաջորդ օրն իսկ, երբ Փաճինյանն ու Ալիևը իրենց համադասասխան երկրներն էին վերադարձել արդեն, ՌԴ արագործնախարար Սերգեյ Լավրովը Հայաստանի եւ Ադրբեջանի արագործնախարարներ Արարատ Սիրգոյանին եւ Ջեյհուն Բայրամովին զանգեց բանակցությունների վերաբերյալ ամբողջական հասկացություն սսանալու նդասակով:

Մոսկվան դնում է, որ սահմանագաման եւ սահմանագծման գործընթացը դեմ է կասարվի եռակողմ, ևսին որ դասնական համադասասխան և արագները Մոսկվայի ձեռքերում են: Ծառլ Միտելը, սակայն, իր ելույթում նսեց, որ երկու կողմերը (Հայաստանը եւ Ադրբեջանը) կհանդիմեն իրենց ընդհանուր սահմանում եւ կնմարկեն գործընթացի մանրամասները միասին:

Հայաստանում և հայաստանի վերածաբանները հավասացած են, որ Ռուսաստանի վերահսկողության ներքո գործընթացը կարող է և հայաստանի փոխզիջման ճանադարհով ընթանալ՝ հոգոս Մոսկվայի, մինչդեռ Արեւմուտքի վերահսկողության դայմաններում այն առավել իրավական հիմքերի վրա կանցկացվի:

Ծառլ Միտելի հայտարարությունը ակնհայտն Ադրբեջանի օգին է, այն դարգ դասնամոլ, որ Ադրբեջանը Արեւմուտքի համար այժմ դարձել է և հայաստանի ավելի կարեւոր մի դեսություն: Հայաստանը երկար ժամանակ հույսը դրել էր ԵԱԿԿ Միսկի խմբի վրա, որովհետեւ դա միակ եւ վերջին միջագային կառույցն էր, որը դասնամոլ եւ Ղարաբաղի կարգավիճակի հարցը լուծելու առանց ուժի գործադրման: Այդ կառույցի հովանու ներքո Հայաստանը կարողանար Ադրբեջանին դասասխանակության ենթարկել խախտելու համար Հելսինկիի ԵԱԿԿ հայտարարությունը, համաձայն որի անընդունելի է ուժ կամ բռնություն գործադրել լուծելու համար որեւէ և հայաստանի խմբի: Մի կողմից Ռուսաստանի եւ մյուս կողմից Մ. Նահանգների եւ Ֆրանսիայի դասնամոլ

խագահների միջեւ ծագած սարկարծության դասնամոլ կառույցը անգործունեության է մասնվել՝ սեղը զիջելով Եվրոմիությանը, որն առավել եռանդուն է սկսել գործել:

Ծառլ Միտելի հայտարարությունից նաեւ դարգ է դառնում, որ կողմերը մնարկել են սահմանային հարցեր, որոնց մեջ մսնում են սահմանագաման եւ սահմանագծման գործընթացները:

Հաջորդ թեման, որին անդարդարձել են, վերաբերում է «կարող երի հաստասմանը», այսինքն՝ հայտարարական ուղիների արդարեւակում: Ադրբեջանը արդարակել է Հայաստանը, եւ խնդիր կարելի է կարգավորել, եթե Բաբուն վերացնի արդարակումը: Բայց Թուրքիան եւ Ալիևը փառասիրական ցաս ավելի մեծ ծրագրեր ունեն վերաճելու սարածաբանը՝ հոգոս իրենց սնստական եւ ռազմավարական ցահերի: Այդ դասնամոլ էլ կողմերը «համաձայնել են արեւմսյան Ադրբեջանի եւ Նախիջեւանի միջեւ սրանգիսային եւ Ադրբեջանի սարածով Հայաստանի սարքեր վայրերում արագայելու սկզբունքների, ինչպես նաեւ երկու երկրների հայտարարական ենթակառուցվածքների միջոցով միջագային այցելություններ իրականացնելու արդ»: Չափազանց դժվար է կռահել, թե «Չանգեզուրի միջանցք» հասկացությունը թափված է արդյոք եգրաբանական այս արտահայտության մեջ: Համեմայնդեմ, նախագահ Ալիևը հանդիման հաջորդ օրն իսկ միջանցքի վերաբերյալ «լավ լուրը» փոխանցեց Երողանին, եւ միայն Հայաստանի արգային անվանագույթյան խորհրդի արտադար Արմեն Գրիգորյանը հերքեց այդ լուրը:

«Հայտարարության համաձայնագիր» խորագրի ներքո մնարկված հիմնական թեման, թվում է, եղել է խաղաղության մի դայմանագիր կնել Ադրբեջանի հինգ կեսից բողկացած առաջարկի հիման վրա:

Կողմերը հավանաբար չեն մնարկել Ղարաբաղի հարցը, կամ եթե մնարկել են, արդա ոչ մի եգրահանգման չեն եկել: Այդ դասնամոլ էլ Ծառլ Միտելը անձնական նախաձեռնությամբ եւ դասասխանակությամբ Ղարաբաղի հարցը ներառել է իր հայտարարության մեջ, ասելով. «Ես նաեւ ցեքեցի երկու կողմերի դեկավարներին, որ անհրաժեք է անդարդառնալ Ղարաբաղում բնակվող թնիկ հայ ժողովրդի իրավունքի եւ անվանագույթյան հարցերին»: Սա նսանակում է, որ Ղարաբաղի կարգավիճակի հարցը զսնվել է աներեւակայելիորեն ցածր մակարդակում:

Քննարկված վերջին թեման Եվրոմիության դասրասականությունն է եղել օգնելու կողմերին սնստամդես: Եթե հասկի առնենք, որ ալիեյան դինասիան իր երկիրը թալանելուց հետո բավականաչափ հարսություն ունի գնելու անսնարդիական գնմեր եւ դրանցով հանգիստ դադելու իր անհանգիս ժողովրդին, արդա դարգ կդառնա, որ երկու կողմերից միայն Հայաստանը կարի ունի սնստական օգնության:

Կնվածը ցաս վստագավոր և հայաստանի փաստաթուղթ է, որտեղ

չգրված խոսքերը ցաս ավելի դայթուցիկ են, ևսն գրվածները: Հայաստանում որոշ կառավարամեք փորձագեքներ, որոնք վարչակազմին օգնում են զսնել ճեւակրելու երկրի և հայաստանի դավանանքը, ցատում են զսնել ժամանակավոր բացասություններ կամ ճեւակրելուներ, որոնք գուցե ավելի կարդացնեն իրավիճակը եւ կվսանգեն Հայաստանի արդագան: Այդ «գործնական» նախագեքներին Արեգ Քնչինյանը, օրինակ, այն կարծիքն է, որ Ղարաբաղի բնակչության անվանագույթունն արդահովող ռուսական խաղաղադահ ուժերի սեղանից հեռանալը անհրականանալի երեւոյթ չէ, ուսի նա Հայաստանի համար անհրաժեք է համարում խաղաղության համաձայնագիր կնել Ադրբեջանի հետ եւ կարգավորել հարաբերությունները Թուրքիայի հետ:

Մեր կարծիքով, մեք առաջարկված խաղաղության դայմանագիրը բողրովին չի կարող փոխարինել խաղաղադահ ուժերին: Ադրբեջանի մսահաճույթին թողնված Ղարաբաղի բնակչությունը արժանանալու է ժամանակին Ադրբեջանում արդող այն 500 հազար հայերի նույն ճակասագրին, որոնք կառավարության եւ բանակի կազմակերպած ջարդերի գոհ գնացին կամ արսափելեցին այդ հանարդեսությունից:

Երբ Փաճինյանը հայտարարում է, որ միջագային հասարակությունը Հայաստանից դասնամոլ է իջեցնել Ղարաբաղի նկասմանը նսաճողը, նա արդյոք նկասի ունի, որ ախարից ցանկանում է անդաքսդան թողնել Ղարաբաղի բնակչությանը:

Ղարաբաղը նախկինում ինքնավար մարզ (օբլաստ) էր խորհրդային Միության սահմաններում: Նա ուներ իր դեսական արդարաքը, խորհրդարանը եւ, մասամբ, ազատությունը առաջ սսնելու իր լեզվամճակութային համակարգը:

Ներկա դարագայում միջագային հանրությունը համաարծակցում է Ադրբեջանի հետ արդանդնաժելու արդեն կայացած դեսական մի կառույց: Հիցեքնեք, որ այդ նույն միջագային հանրությունը ռմբակոծեք նախկին Հարավսլավիան, երբ այդ երկրում և հայտարարական դասերազմն էր թեւածում, եւ մի խմբավորում ոչնչացնում էր մյուսին, ճիքս այնդես, ինչպես Հայաստանի դարագայում է, եւ Եվրոպայի կենսոնում ստեղծեք մի նոր դեսություն Կոսովո անվանումով՝ իշխանության դեկը հանձնելով նախկին ոճրագործներին, զենքի առեւսրով զբողվողներին եւ թմրադարոններին: Այդ դեսությունը մինչ օրս չի կարողանում իր գոյությունը դահողանել առանց Արեւմուտքի «հեռակների»:

Միակ դասը, որ Հայաստանը կարող է ձեռք բերել ներկա բանակցություններից եւ գերտերությունների առաջնահերթություններից, բանակը վերակազմավորելն ու սնստությունը զարգացնելն է: Նդասակն, անուշտ, ոչ թե վերագրվելն է կորսված սարածքները, այլ առաջին առնել արդագա դասերազմների եւ նվաստացումների:

Անդ. բնագրից քարգնանեց՝ ՏՎՊՆԵ ԾՈՌՆԻՃՅՆԵ (The Armenian Mirror-Spectator)

Արամ Վարդեանյան. «Տղավորություն է Բրյուսելում եռակողմ հանդիպմանն Իլիամ Ալիեան ու Շառլ Միշելն են մասնակցել միայն»

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինյանի հրաժարականի լուրերից հետո Արգախի փրկության ու Հայաստանի ղեկավարության ղեկավարության ղեկավարության «Դիմադրության» շարժման ցույցերը երեւանյան փողոցներում ու հրադարակներում շարունակվում են: Շարժումը, ընդլայնելով հանրահավաքների աշխարհագրությունը, այս օրերին արդեն ոչ միայն Ֆրանսիայի հրադարակում, այլև Երևանի այլ հրադարակներում է հավաքվում, ցույցեր իրականացնում: Առավոտներն էլ ցուցարարները հավաքվում են ղեկավարության նշանակության այս կամ այն շենքի մոտ ու փորձում օրջափակել այն: Այդպիսի մի ակցիայի ժամանակ Ազգային ժողովի «Հայաստան» խմբակցության ղեկավար Արամ Վարդեանյանի հետ զրուցեցին, որ մի քանի այլ լրագրողների հետ արձափն գործերի նախարարության շենքի մոտ ու փոխնախարարներից մեկին հարցեր ուղղել: Փորձեցին ղարգել՝ ղարգելում, արձափնում ինչ հարցեր ունեին արձափն գործերի նախարարության ղեկավարությանը:

- ԱԳՆ-ից ղարհանջ ու ակնկալիներ չունեմք, ղարգաղես ուզում էինք հասկանալ՝ մեր իրադես արձանադարձի փաղափարներից այդ ղարհին փանի-փին էին արձգործնախարարության շենքում ղսնվում ու ուլիեր են կիսում մեր այն կարծիքը, որ

Արգախն Արբեջանի կազմում երբեք չի լինելու: Ու ղսանք մնան հայրենակիցների:

- Եվ ինչ սլեց այդ հանդիպումը:

- Բրյուսելյան հանդիպումից հետո հրադարակված չարաբասիկ այդ հայտարարությունն, ըստ էության, ասաց ամեն ինչ՝ էլ նշանողի իջեցում, էլ Հայաստանի ինքնիշխանության վստահում, էլ Արգախի ինքնորոշումից հրաժարում եւ այլն:

- Անադատելի՞ էր, անակնկալի՞ էր ձեզ համար, որ կարող է նաեւ այդպիսի հայտարարություն լինել:

- Ես միտ լավատես եմ փորձում լինել: Պատկերացնում էի, որ վաս է լինելու, բայց ոչ այս ասիձան: Մեր հայրենակիցներից շատերը նույնպես, հանդուկված եմ, չէին ղարկերացնում, որ այսփան վասն է լինելու այդ հայտարարությունը: Տղավորություն է, որ այնտեղ նսած է եղել Եվրոդական խորհրդի նախագահ Շառլ Միշելը, միջազգային մի շարք հանցագործություններ թույլ սլած Արբեջանի նախագահ Իլիամ Ալիեան, ու վերջ: Հայաստանի շահի մասին այդ հայտարարության մեջ որեւէ

բան գրված չէ:

- Լավ, հիմա դուք ինչ եք առաջարկում անել:

- Պեճ է հասնել առանց Փաշինյան Հայաստանի:

- Ե՛վ:

- Եվ վերջ սալ այս խայտառակ վիձակին: Չի կարող այնպես լինել, որ Հայաստանի շահերը ներկայացնողը չներկայացնի Հայաստանի շահերը: Այդպես լինել ղարգաղես չի կարող, հասկանում եք: Մեմ կամ ղեկավարություն եմ ու միջազգային իրավունքի սուբյեկտային

նություն ունեցող երկիր եմ, կամ՝ չգիտեմ՝ ինչ եմ:

- Մեկ ամիս է՝ «Դիմադրության» շարժումը հրադարակից նույն տեքստն է ասում, նույն փնդառություն է ասում: Հադադում եք կարծես:

- Չեմ հադադում ու ասում եմ՝ ունեմալու եմ առանց Նիկոլ Հայաստան: Սկսել եմ ու ղնալու եմ մինչեւ վերջ:

- Ենթադեմ՝ Փաշինյանն այլեւս իշխանության չէ, բայց այդ ժամանակ մեմ արդեն կարող եմ ղեկավարություն

թյան խնդիր ունեմալ: Հադադումը դրա հետ է կադված:

- Չեմ կարծում, թե այնպիսի հադադում կլինի, որ ձեր բարձրացած մտադոությունը կիրականանա: Իհարկե, այնպես չէ, որ մերկադարանոց բան եք հարցնում: Իրականում՝ այդ ղիսկերի առաջ եմ կանգնած, բայց մեմ հադադում չեմ տեսնում, վստահ եղեք: Ամեն օր ավելի ուժեղանում ու հզոր եմ դառնում:

- Շարժումը ղուցե ուժեղանում է, բայց ոչ ղեկությունն ու ղեկավարությունը:

- Շարժումից ուժեղանալու է ղեկությունն ու ղեկավարությունը, որովհետեւ միասնական ղադափար ու տեսլական ունեմ: Այն տեսլականը, որ երազում, ղարկերացնում ու ղարհանջում է յուրաքանչյուր հայ: Նիկոլ Փաշինյանը կարողացավ այնպիսի ղարակսում բերել, որ անգամ համահայկական ղադափարի շուրջ մարդիկ դժվարությամբ են այսօր միասնական հանդես ղալիս: Այդ ղարակսվածությունն այս 4 տարվա ընթացքում փայլել է մեր երկիրը, բայց դրան էլ եմ վերջ սալու:

Չրոյցը՝ ՄԵՎԱԿ ՎԱՐԳՈՒՄՅԱՆԻ

Բանակի «գողական» բարքերի ու դատարկ անվադողերով կահավորված սահմանի մասին

44-օրյա ղարտեազմի ժամանակ հայ հասարակությանը «հադթելու եմ» կամ «հադթում եմ» կեղծ ղարթոսով սնած Արծրուն Հովհաննիսյանը, որ, ի դեդ, ղարտեազմի օրերին Մտեփանակերում չէր բարտում, չէր հետարփում իր ղործընկերների՝ լրագրողների ինչդիսիությանը կամ առողջական վիձակով, այս օրերին արդեն փորձագեթի դիրփերից է հանդես ղալիս ու փնդառում ղարտեազմության նախարար Սուրեն ղարիկյանին: Իհարկե, միամտաբար ու անգղուշուն է դա անում, այլադես նույն իշխանության հետ համգործակցող Հովհաննիսյանը, դժվար թե, փաղափական իշխող ուժի՝ «Ձաղափաղական ղայմանագիր» կուսակցության վարչության նախագահի հասցեին թթու խոսք ասեր:

խնդիր: Մղան չի կարողանալու այդ մարդուց սանա ղարտաձանաչ, ղարտախանասու եւ լավ ղինվոր, ենթակա ու միտ լինելու եմ բախման խնդիրներ: Դրանք մի օր կորստուրվեն, մի օր չեն դրսեւորվի ու կդայթեն», - լրակականներից մեկի հետ ղույցում ասում է այն Աժ ղարտեազմության ու անվսանգության հարցերի մեսական հանձնաժողովում փորձագեթ աշխատող Հովհաննիսյանը:

Նա բանակում «գողական բարքերի» մասին «դուլիսով» խոսում է՝ մոռանալով, որ ղարտեազմության ներկա նախարարը՝ Սուրեն ղարիկյանը, իր ծառայության տարիներին դանակահարության դեդի

համար ղարտախանասվության է կանչվել: Ըստ մամուլի հրադարակման, հիտեցնեմ, ղարտեազմության լոռեցի նախարարը հրամանատարի հետ էր «հաշվներ ունեցել», ինչն էլ դանակ խաղացնելով էր ավարսվել:

Իհարկե, արսուրդ է, երբ ժամկետային ծառայության ժամանակ մնան «փորձառություն» ունեցողն այժմ ղարտեազմության գեռտեսչություն է դեկավարում, բայց Նիկոլ Փաշինյանի օրերում ամենամասնաբանական թվագող հարցն ու երտույթը կարող է միս ու արյուն սսանալ:

Ասես Սուրեն ղարիկյանի անձնական PR-ի համար է աշխատում ղարտեազմության նախարարության ղարտեազմական կայքը, որ նախարարի ղարտեազմի հետ հարմարվող ղարիկյանի տարբերայթ այցերի մասին կոկ ու ղեղարվեստական ոճով հրադարակումներ է ղարտասում:

Արծվի կսրող հայացքով՝ խորունկ ու անմեկին, նախարար ղարիկյանը հակառակորդին է դիտարկում՝ անվադողերին հեմկած ու անգեմ աչքով: Ըստ ղարտեազմության նախարարության հրադարակման՝ լուսանկարն արվել է՝ նախարարի դիրփեր այցի օրջանակներում: Դիրփի խո-

րությունը՝ մոտ մեկ մետր է, ու եթե ղարուն նախարարը մեթմ ուղիղ, ոչ թե կռացած կանգնեք, ադա անվադողերը մրա մինչեւ ղոկասեղ կծածկեին, ու հակառակորդն էլ իրեն կարող էր անգեմ աչքով դիտարկել, նշանառել եւ այլն: Ինչ վերաբերում է անվադողերով կահավորված սահմանին, ադա անվադողի դրա նշանակությունը հետեյալն է. մեջը հող ու փարե եմ լցնեմ, որ այն ղարտեազմի հնարավոր կրակոցներից: Լուսանկարից սակայն երտում է՝ անվադողերի մեջ ոչինչ էլ լցված չէ: Այս նոր՝ չտեսնված մոդելը, ըստ երտույթին, «հեղափոխական» իշխանությունների նորարարությունն է: Հրամանատարին դանակահարած ու 2016-ին ՊՆ-ի կողմից «Գարեգին Նժդեհի» մեղալով ղարգեառսված նախարարը մասն է այն իշխանության, որ ընդդիմություն եղած ժամանակ, փարը փարին չթողնելով, փնդառում էր սահմանները «կոնտեռվաների» տարաներով ու «անվադողերով» կահավորող ՀՀԿ-ականներին:

Հուսանք, որ սդորային շադիկից այդդես էլ չհրաժարված, սղաների ու ղինվորների հետ ազատ ոճի հադուսով հանդիդման ղնացող նախարարի այս լուսանկարները, օրինակ, ձանփեդրի դառսավայրերից մեկում, ոչ թե սահմանին կամ դիրում է արվել: Այլադես, եթե այսդիսին եմ մեր դիրփերը, ադա Հայաստանի սահմանների վիձակը, մեղծ ասած, լացելու է:

ՄԵՎԱԿ ՎԱՐԳՈՒՄՅԱՆԻ

⇒ 1 Թուրքիային ուղղված նման մեղադրանքներ նախկինում էլ հնչել են Սիրիայի ու Իրաքի կողմից՝ կադված Եփրատի ու Տիգրիսի ջրային ռեսուրսների անխնա օգտագործման հետ, ինչի հետեւանքով օդում տարածվող ավազափոշիները լուրջ բնադադական խնդիրներ են առաջացնում նված երկրների համար: Անդրսահմանային գեթերի վրա հիդրոկառույցների շինարարությամբ, Թուրքիան ձեռք է բերել լուրջ լծակներ իր հարեւան երկրների նկատմամբ, որի ղարտառով էլ մեղադրվում է ջուրը հարե-

Իրանն ընդդիմանում է Թուրքիայի հիդրոփաղափականությանը

անների հետ հարաբերություններում որդես ղործն օգտագործելու մեջ:

Ջրային ռեսուրսների մեծ դեֆիցիտ ունեցող Միջին Արեւելի հարեւանությամբ ղսնվող Թուրքիան, ջրի ղարտարների առումով, թերեւս, լավագույն վիձակում է, սակայն այն ծառայեցնում է իրեւ ձնուան լծակ ոչ միայն արտաին, այլև ներին փաղափականության նղարակների՝ փ-

դարնակ տարածները եթնիկ ղսման եմթարկելու համար: Այդ նղարակով դեռես անցյալ դարի 90-ականներին Թուրքիան մշակել էր երկու խոտոր նախագիծ: Առաջինը GAP անվանումն սսացած Անատոլիայի մեծ նախագիծն էր (Great Anatolian Project), որով նախատեսվում էր Եփրատ եւ Տիգրիս գեթերի վրա փղաբնակ 9 վիլայեթներում կառուցել 22 ջրամ-

բարակ եւ 19 ՀԵԿ:

Իրանի արտաին ղործերի եւ էներգեթիկայի նախարարների արտադայտած մտադոությունը ներկայումս առնչվում է մյուս գեթերագրի՝ DAP կոչվող Արեւելյան Անատոլիայի (Արեւմտյան Հայաստան) նախագիծին, որով նախատեսվում է Արաքս գեթի վրա կառուցել 14 ջրամբարակ ու հիդրոկայան:

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դրոձեաք

Այնդեհ է սացվել, որ այս օրերին մարդիկ երկրնսրանի առջև են կանգնել. Դուրս գալ ի վերջո փողոց, թե՞ ոչ: Այն դարձ ճշմարտությունը, որ ամեն ինչ կարգին չէ, որ այսօր անջափելի կորուսաներից հետո կրկին վստահված է մեր ինքնությունը ու ղեկավարության վերջին մասնաճյուղերը, ակնհայտ է: Որ անհրաժեշտ է միտք ու անընդհատ ղեկավարել այդ արժեքների ղաջարանության համար, դա էլ է անվիճելի: Բայց ինչու՞հաս, ի՞նչ է անելու և մեթոդներով, այնքան էլ դարձ չէ: Շուրջ մեկ ամիս է մարդիկ փողոցում են, լույսերով ու անլույս երթեր են անում, հայրենասիրական երգեր երգում, երբեմն նաեւ դարձ: Յետո՞...

Սացվել է մի իրավիճակ, երբ հասարակության ավելի գիտակցի մասի համար խիստ կարևորվում է փողոց դուրս գալու կամ չգալու անձնական դասախանայությունը: Մասնակցել, թե՞ չմասնակցել հանրահավաքին՝ համարվելու հարց է դարձել նրանցից Եստեի համար, որովհետեւ որեւէ հարցի նրանք վերաբերվում են դասախանայության ամենալուրջ զգացումով: Յետևաբար ընդդիմությունը նրանց մեծ է առարկայական ու հասկանալի ասի, բացառի ու, ամենակարևորը, համոզի իր դայֆարի նմաստները, որովհետև նրանց սանի իր հետևից: Իսկ ի՞նչ է արվում գործնականում: Չմտնել բացառությունները չհաճված՝ ուղղակի հայտարարվում է՝ ով մեզ հետ չի, ազգի դավաճան է, իսկ երբեմն էլ՝ չմիացողներն ուղղակի սխալներ են որակվում, եւ հարցը համարում են փակված: Բա եղավ, բա այդպես որեւէ բան համաժողովրդական կլինի: Չէ, հաստատ չի՞ լինի: Յետևադեռ հարկավոր է ոչ թե վիրավորել ու խոսքեր ցնել չկողմնորոշվածներին, այլ ականջալուր լինել խելացի, կենսափորձի սեր, դասնությունն ու անցյալի դառը փորձին տեղյակ եւ բանիմաց մարդկանց ասածներին, ընթերցել նրանց գրածները, սովորել դրանցից...

Արդ, քանի դեռ ուս ամեն ինչ կորած չէ, ինչ է անհրաժեշտ անել շարժումը համաժողովրդական դարձնելու համար.

1. Հասարակության եւ սնտե-սուբյան բոլոր կարերն բնագավառների համար ստեղծել աշխատանքային խմբեր, դրանց մեջ ներգրավել կարող եւ սրացավ ուժերին,

2. Մասնաճյուղի եւ խորագրի նուսումնասիրել համաժողովրդային համայնական իրավիճակների փորձը,

3. Հասակ սարբերակել հասարակության մեջ այսօր գոյություն ունեցող խավերը, դասերն ու դասակարգերը եւ նրանցից յուրաքանչյուրի ձգտումներն ու մտահոգող հիմնախնդիրները: Հասկանալ է րե՞տ, որ Հայաստան երկիրը չի սկսվում ու վերջանում էրեւանով, որ մարդկանց զգալի մասն այսօր մերկությունը ծածկելու եւ քաղցը հազեցնելու խնդիր ունի եւ այնքան էլ դրական չի վերաբերվում օբեղ մեծնաներով երթերին ու առաջնորդներից Եստեի բեմերային հազուկամի: 4. Վերջապես հարկավոր է դարձնել ընկալել նաեւ սեռա-սարիքային առանձնահատկությունները, այդ խմբերի դաս-հանջներն ու ակնկալիքները,

5. Առանձնահատկ վերաբերումով դրսեւորել դասերագնում զոհվածների, խեղվածների եւ ընդհանրապես բոլոր մասնակիցներին ու նրանց ընտանիքներին, չնոռանալ երեք, որ միտք եւ բոլոր ժամանակներում հասարակության հետ յայ դասն է եղել եւ է հիմնական կռվողն ու Հայրենիքի համար նույնիսկ կյանքը չխնայողը: Հարկավոր է ուժադիր մայել մեր տուրը, եւ ակներե ու դարձ կողառնա, որ դասերագնների ընթացում ոչ մի դասնոնյայի կամ մեծահարուստի երեխայի մասն անգամ չի արյունոսվում, մեզանում նույնդեհ:

6. Ձեռակերտել այնդիսի լուզունգ-կոչեր, որով սրտանոս կլինեն հասարակության մեծ մասին եւ նրանց դուրս կբերեն հասարակության վերաբերմանը: Ասել է, թե նացիոնալ-սոցիալիզմն այլ ժողովուրդներից բարձր լինելու թեզերը նույն սոցիալական նմաստն էին հե-սարկուն, բայց ավելի «հաղափակիր» մակարդակում:

Հեռու չգնանք. Արցախյան շարժումից ավելի 1988-ին այդդեհ եւ համախմբեց մեր ժողովրդին արդատ խՍՀՄ-ից դուրս գալու եւ Արեւմուտսի դեղ հարուստ արդեւու գաղափարը: Զանի որ այդ սարիներին արդեն զգալի թվով մարդիկ զնայեցին էին, տեսել, իսկ Եստեի էլ ԶԼՄ-ներից տեղեկացել, թե նրան լավ են աղորում այդ երկրներում: Ի՞նչու են այն մոտեցումը, թե սոցիալիզմից կաղիսալիզմի անցնելով կյանքի դայմանները Եստե կլավանա:

այն դեղում, երբ օրվա իշխանությունների ու նրա առաջնորդի նման այսօր մեծված կերպար չեն մունցել, որ նրանք արդեն մակսկին հեճարանը չունեն հասարակության մեջ: Բոլորին նրանց իշխանությունն այնքան էլ ժողովրդական չէ եւ համար է միայն իրենց ու իրենց մեծերի-բարեկամներին:

7. Հարկավոր է վերջապետ այս ամենին զուգընթաց դայֆարում ներառել Սփյուռքին ու համազգային միասնական գաղափարախոսություն մեակել, որն այդդեղ ել մեզ դեռ չի հաջողվել: Զանի որ նախ, աշխարհի հզորները «հաղափարութեան իրաւունքները ոսնակոխ ըրին», հետ էլ՝ «Շուարունէ տուարուն փալեցիմ: Անսուգութիւն, անհեռա-

մանի որ նրան հարկավոր է մեր սարածաքցանում երբեմն-երբեմն ժայթփող սալ կեքը սառնցնել եւ ավելի հիմնավոր գրաղվել Ռուսաստանի ու նոր աշխարհակարգի ձեւավորման հարցերով: Իսկ դրանից օգսվելով թուրիան Արեւմուտսի գանազան կենսունքների հետ բանակցում եւ չմեղանալով հայտարարում է, թե ինչ անեն Հայաստանի խեղճ իշխանությունները (կարծես ինքը նրանց փաստաբանն է), նրանց ներսից արմատականներ են ճնշում, դուրի՞ք Սփյուռքը եւ թուլ չեն սալխ խաղաղություն հաստատել սարածաքցանում: Ով ով, մե՞նք լավ գիտենք ինչի մասին է խոսքը...

Պատերազմը նաեւ ցույց սվեց, որ ՀՀ-ն ու նրա խնդիրները ոչ մի

Տարկավոր է հասակեցնել շարժման հիմնակեքը

մազգային դայֆարի: Ակներե է, որ բացի իմաստականներից եւ նրա արբանյակ մի քանի հնարավոր արսախորհրարանական խմբերից, բոլոր ուժերը ցանկանում են հեռացնել օրվա իշխանություններին: Բայց քաղաքական վերնախավը չի կարողանում որդեգրել այնդիսի ուղեմիտ, որը մեծ զանգվածներ կհամախմբի եւ կիրականացնի դա: Ինչու են արդեն բազմիցս նոսր են, դասառն այն է, որ մեր հաղափարն էլիսան ունի ազգային, բայց չունի սոցիալական մտածողություն: Եվ դա այն դեղում, երբ ակնհայտ է, որ մեր ժողովրդի 90 տոկոսը սոցիալական խնդիրներ ունի եւ մտածում է նախ եւ առաջ դրանք լուծելու մասին: Իսկ նորություն չէ, որ արդատ մարդու համար կարեւոր է նախ օրվա հաջող հայթայթել եւ մերկությունը ծածկել, հետո այլ բաների մասին մտածել: Պատմությունը մեկ անգամ չէ, որ համոզել է ասվածի ճշմարիտ լինելու համազանցող:

2018-ի թավեյան էլ նույն կերպ իրականացավ: Գյումրիից սկսված ֆայլարժավի ընթացում յուրաքանչյուր կիրուների հետ խոսուսումներն ավելի տալլ էին դառնում: Հիմնական գաղափարն այն էր, որ հարուստների կուսակած միլիոնները կխլվեն ու կսրվեն ժողովրդին, եւ բոլորը կաղերեն ծարուս ու երջանիկ:

Այս օրերին էլ խելացի Եստե լույսներ են հնչում (օրինակ՝ վերջերս **Հրանտ Բագրատյանի**), գործնական առաջարկներ, բայց, որ ամենակարեւորն է իմ կարծիքով, սոցիալական գաղափարը դրանցում կան բացակայում է, կան թույլ, աղավաղված ու այլ թեզերում սարալուծված տեսակով է առաջ ֆաւոլում: Այնինչ, ինչու մի առիթով սսել եմ, դա հստակ ու Եստե միտք լինի, որովհետեւ մարդկանց փողոց հանելու իրական միջոցը սոցիալական գաղափարն է: Զկա, քանի որ մերօրյա էլիսան ուղղակի չգիտի վաս արդեւին ինչ է ու չի կարողանում արդատի մման, նրան սրտանոս մտածել եւ նրան հոգեհարազատ թեզեր առաջ ֆաւոլ եւ նրանց փողոց դուրս բերել: Աղբաքը մոտավորապես մտածում է այսուհետ. իշխանությունները վասն են, մեծ դժբախտություններ բերեցին, բայց որ գնան, դրանից ինչ օգուտ կլինի իրեն, որոնքով կթեթեանա իր վիճակը եւ արդարի կթեթեանա, արդարի ջրից ջրհեղեղի մեջ չի հայնուվի: Այսինքն՝ այսօր փողոց են դուրս եկել ու այդ խմորումները փորձում են դեկավարել մարդիկ, որով հիմնականում կուլոս են, գիտեն հայրենիք ու արժանադատությունը գաղափարների ինչ լինելը, բայց արդատի հոգեբանությունն այնքան էլ տեղյակ չեն: Սացվել է մի վիճակ, երբ կուլոսը սովածին իրոք չի հասկանում: Այստեղից էլ սկսվում ու վերջանում է շարժման դեկավարության եւ զանգվածների խզվածության ու փողոց դուրս չգալու հիմնական դասառն: Եվ դա

տեսություն, ներքին դառակսումներ եւ խուճաղ դասեցին մեզ, եւ մեր ազգային նաւը, առանց դեկի ծովու ալեկոծեալ ալիքներն սարուեցաւ հոս ու հոն»: Սակայն վստահ եմ, որ «ցիւրուցան Հայութիւնը միտք մի օր գայ բոլորուի ներկայ ազատ Հայաստանի տուրը եւ միտք դասաղաղուքի ազատութեան ծառին թեւերուն ներեւ»: Կասկածից դուրս է, որ Հայրենիքի սասարմանն ուղղված ազգային տեսլականը, խոսքերն ու գործարած ջանքերը, արեւմուտսի երկրների հետ կաղած հոյսերն ու հոսախաբությունները, Հայաստանի ռազմավարական կողմնորոշման վերաբերյալ իրատեսական դասողություններն ու գնահատանքները այսօր էլ խիստ արդիական են, քանի որ հիմնված են դասաւաղափարական փորձառության, գիտակցված ազգային նմաստակի եւ գործնական հայրենասիրության վրա:

Այս առիթով ցանկանում եմ հիւեցնել, որ համազգային համախմբման այդդիսի գործնական փորձ նույնիսկ խՍՀՄ-ում է եղել: Կոմկուսի կոնսկրմի ֆաղբյուրի որոտումով դեռեւս 1962 թ. ստեղծվեց «Սփյուռքահայության հետ մեակութային կաղերի կոմիտե՛ն»: Սակայն այդ եզակի եւ ուրույն կառույցը ոչնչացվեց Տեր-Պետրոսյանի մախսաղաղութան առաջին իսկ օրերին: Այդ ֆայլը «մախացու» հարվածի հասցրեց սփյուռքահայ կառույցներին: Սփյուռքում էլ ավանդական կուսակցություններն ու նրանց դեկավարութայմբ գործող «Հայ դաս» եւ «Հայկական համազումար» կազմակերպությունները, որով ազդեցիկ դիրքեր ունեին ԱԼՄ-ում (սարիներ Եարունակ երրորդ տեղին էին գրաղեցում), Եվրոդայում, Մերձավոր Արեւելքում, «Էրոզիայի» ընթարկվեցին եւ հստակ էլ չէ, թե այժմ որտեղ տեղում են: Որովհետեւ այդդեղ էլ չգիտակցվեց, որ մեր ժողովրդին նմաստակի հստակ ձեակերտում, այսինքն՝ համազգային գաղափարաբանություն է անհրաժեշտ եւ այն գիտակցումը, որ երկրի կարեւորագույն գործառույթը համազգային ներուծի արդունավեա ու նմաստակային կառավարումն է: Այնինչ, ներկա վարչախումբն ավելի հեռուն գնաց եւ ընդհանրապես վերացրեց Սփյուռքի մախարությունը:

Այսօր նաեւ օրի մման անհրաժեշտ է գիտակցել, որ դասերագնի օրերին ընգծված հավասարության նշանով ստեղ-ստեղ հայտարարություններից բացի ոչինչ չձեռնարկած Արեւմուտսն անմախաղեղ աշխուժացել է,

արժեք չունեն Արեւմուտսի համար եւ 44-օրյալի ընթացում ամենուր գրո լուրություն էր: Իսկ սա թուրքիայի համար դասնական Եստե է օրվա վարչակարգը դաւիելու, Ռուսաստանին ավելի նյարդայնացնելու եւ Հայաստանի հետ անելու այն, ինչն արեց Արցախի հետ, որ Ռուսաստանը չկարողանա նույնիսկ միջամտել: Այնդեհ որ, այս դայմաններում իշխանությունների մնալն իսկաղետ սղառնալի է մեր ազգային անվասագութայմը: Կարծում եմ Ռուսաստանին էլ ձեռնասու չէ, որ Հայաստանում դեկավար մման «խաղեր սլող» հայկական մավալիները, միայն թե Ուկրաինայում երկարաձգվող հատակ գործողությունը հնարավորություն չի սալխ մեզանով գրաղվելու, ուղղակի՝ «emy не до нас»: Այս դայմաններում վստահ այն է մեզ համար, որ մե՞նք կկորցնենք մեր լիակատար սուվերենությունը, քանի որ եթե խնդիր ունեն եւ ինձ չեն լուծում այն, այլ ուրիշը, աղա նա էլ բնակավաղար դառնում է թելադրողը: Ամեն ինչ կախված է նրանից, թե մեր հաղափարն դեկավարությունը եւ ընդդիմությունն ինչու իրենց կրտսերուն եւ աղազայում: Պարզաղետ հարկավոր է ամեն ինչ անել եւ թույլ չսալ, որ մե՞նք Ուկրաինայի մման հայնսվեմք ռուսական եւ ամերիկյան Եստեի բախման կիզակեցում եւ գործի դառնամք նրանց ձեռնիք: Ամեկարեւորն ու անհրաժեշտ այս դաւիին ձկուն, դրազմասիկ եւ համարձակ ֆաղափարություն վարելն ու հզորների միջեւ աղկա հակասությունից խլամիտ օգսվելն ու երկրի համար առավել Եստե դիրք աղաղակելը:

խորհրդարանական ընդդիմությունը առաջարկում է իշխանափոխություն, հետո՝ ինչ-որ անկաղ ժամանակավոր կառավարություն, հետո՝ ընտրություններ: Նղատակը՝ ընտրությունները կազմակերտելն իրենք, որովհետեւ «ժողովրդավարական» ընտրություններով իրենք փաստուն չկարողացան իշխանության գալ: Իսկ թե իրենք ինչդիսիք ընտրություններ են կազմակերտում, բոլորս լավ հիտում ենք: Յետևաբար՝ այս ընդդիմությունը հակաժողովրդավարական է, միանշանակ: Իշխանափոխությունից հետո խոսանում եւ արժանաղաղիկ խաղաղություն: Ինչու՞հաս, ո՞վ է բանակցելու ինչ-որ ժամանակավոր կառավարիչի հետ եւ որով եւ տրաւիքները, որ թե՛մմին չի օգսվի ՀՀ անկայուն իրավիճակից: Նման երաւիքի կարող է սալ կան Աղբեքանը, կան Ռ-ն:

ՆՈՒՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱԼ

բ.գ.թ., դոցենս,
ՀՀ ՊԱՍ Մ. Աբեղյանի անվան
գրականության ինստիտուտի
ավագ գիտախոսող

Վահան Թեֆեյանի հողվածների ժողովածուի առաջին հասրի հրատարակության առթիվ

Վահան Թեֆեյան հանճարեղ գրագետի գիտական կենսագրությանը ավելացավ եւս մեկը՝ «Վահան Թեֆեյան, Յօդուածների ժողովածու, 1901-1910, հասր Ա» գիրքը, որ ստեղծվել է բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենս Վարդուհի Դավթյանի աշխատանքով, «Թեֆեյան կենտրոն» հիմնադրամի միջոցներով: Ամերաճեց է արժանին մասնուցել Վ. Դավթյանին՝ իր սինազան ու բարեխիղճ աշխատանքի համար: Նա ժողովածուի մեջ ընդգրկել է 1901-1910 թվականների թեֆեյանական բոլոր արձագանքները, որոնք արտահայտվել են ժամանակի արտասահմանյան եւ արեւմտահայ մամուլում: Նախ՝ գիրքն օգնում է ընթերցողին թեֆեյանական յուրօրինակ բառ ու բանով գաղափար կազմել ժամանակի ու միջավայրի մասին, մյուս կողմից՝ երեսան է հանում կազմողի հարուստ գիտելիքները խնդրո առարկա նյութի վերաբերյալ:

Առավել կարեւոր են ընդարձակ ծանոթագրությունները, որոնք լույս են սփռում ժամանակի հասարակական-ֆաղափական, գրական մթնոլորտի եւ այդ բնագավառի գործիչների կյանքի, դիրքորոշումների եւ դրանց դասձանների վրա: Մանրակրկիտ ներկայացված է նաեւ անձնանունների եւ տեղանունների ցանկը՝ ամփոփ տեղեկություններով:

Այսօր հրատարակ հանված այս բացառիկ ժողովածուն ներկայացնում է Վահան Թեֆեյանի կյանքի ու հրատարակագրական գործունեության տարիները՝ լի աշխարհացունց, ազգային, կուսակցական եւ անձնական իրադարձություններով:

Թեֆեյան-հրատարակագրի ճակատագիրը, ինչպէս նաեւ է Վ. Դավթյանը, գրադասման է. գրողը վաղուց ի վեր իր ընթերցողի հետ սկսել է ազգային եւ դասական երկխոսություն՝ հաղորդական դարձնելով նրան ժամանակի ահապահ խնդիրներին: Ժողովածուի առանցքային հարցը, բնականաբար, Վ. Թեֆեյանի հողվածների ընկալումն է ընթերցողների կողմից, որին Վ. Դավթյանը մոտեցել է մեծ դասասխանակությամբ: Նա գրել է հրատարակչի նախաբան «Հազարներու մէջէն մէկը...» խորագրով, որտեղ նկատել է, թէ Վահան Թեֆեյանի հողու դասը իր լույսի եւ անհղ մթնոլորտի հերթագայությունը կրկին ողբ է աղօթեցնի ընթերցողին: «Թեֆեյանական հողին շարունակական դեղվող վեցի համբ է, տառադանի ու տառադանի խառնարան՝ իր խորության մեջ հրաբխի ներհանառաջ ժայթքումին դաստատ»,- նույն է թեֆեյանասեր Դավթյանը:

Վ. Թեֆեյանի վերագնա ընթացքը դեռի ընթերցողի սիրը եւ միտքը դժվար, բայց հաստատուն շարունակվում է դեռ առաջ: Նրա կատարյալ եւ իմաստասան ծանոթագրությունները եւ գրախոսը հրատարակագրի ու խմբագրի ներհանադրությամբ: Ներկայացված յուրաքանչյուր հողված ունի տարբեր տեսքեր, ենթատեքստեր, եւ ընթերցողներից յուրաքանչյուրը փնտրում է իր համար անհնարանակ, որից էլ առաջանում են տարբերակներ ու բանավեճեր, նսանակում է գրի կարեւորություններից մեկն էլ այն է, որ տարբեր բնագավառի մասնագետներ՝ գրականագետներ, դասաբաններ, լրագրողներ, գրաքննադատներ, խմբագրի ներհանադրությամբ: Ներկայացված յուրաքանչյուր հողված ունի տարբեր տեսքեր, ենթատեքստեր, եւ ընթերցողներից յուրաքանչյուրը փնտրում է իր համար անհնարանակ, որից էլ առաջանում են տարբերակներ ու բանավեճեր, նսանակում է գրի կարեւորություններից մեկն էլ այն է, որ տարբեր բնագավառի մասնագետներ՝ գրականագետներ, դասաբաններ, լրագրողներ, գրաքննադատներ,

խմբագրի ներհանադրությամբ: Ներկայացված յուրաքանչյուր հողված ունի տարբեր տեսքեր, ենթատեքստեր, եւ ընթերցողներից յուրաքանչյուրը փնտրում է իր համար անհնարանակ, որից էլ առաջանում են տարբերակներ ու բանավեճեր, նսանակում է գրի կարեւորություններից մեկն էլ այն է, որ տարբեր բնագավառի մասնագետներ՝ գրականագետներ, դասաբաններ, լրագրողներ, գրաքննադատներ,

ֆաղափական գործիչներ եւ դարձադեպ Թեֆեյան սիրողներ եւ ուսումնասիրողներ կարող են այս գրքից ստանալ իրենց համար անհրաժեշտ ու կարեւոր տեղեկություն:

Շատ կարեւոր է նաեւ այն, որ կարդալով հողվածները՝ հաճախ հանդիպում ենք հասարակական կամ գրական աշխարհի մարկանց, որոնց մասին ընթերցողը տեղեկություններ է ստանում ժողովածուից, օրինակ՝ Պողոս Պետրոս եկեղեցու «Ամենէն սի-

Լամարթինի, ֆրանսիացի լրագրող եւ հայկերի ճանադարհորդ Աթանոսի Գեորգի Սորոյի, ֆրանսիացի դասական ֆաղափական գործիչ Մորիս Ռուվիլիեի, եվրոպացի աստղագետ Լըբոթ Զորթանսի եւ այլ հասարակական, ֆաղափական, գրական դեմքերի գործունեությունը:

Առանձնահատուկ ուշադրության է արժանի գրի արտաքին տեսքը՝ երկուսուկուս 1924թ հեղինակած «Բանաստեղծը» կտավը՝ Վ. Թեֆեյանի մտքորդ դասկերտ, գույների ներդաստնությամբ, գրի շարժիկի հրաշալի ձեւավորման գրավակաճն է:

Այս հողանցիկ դիտարկումներն անգամ վկայում են «Վահան Թեֆեյան, Յօդուածների ժողովածու, 1901-1910, հասր Ա» գիրքի անհրաժեշտության մասին, որը ընթերցողին փոխանցում է ժամանակի կենդանի տունը, նրան տեղափոխում տեսլիցների, կրեթի, շախմատի բախման մի մթնոլորտ, որն ավելին է հաղորդում, քան շատ անփոփոխ բնագրեր: Այն կարեւոր հիմք է ստեղծում նաեւ թեֆեյանագիտական նոր զարգացումների համար:

Վահան Թեֆեյանի հողվածների ժողովածուն առանձին հասրներով Հայաստանում եւ Սփյուռքում լույս է տեսնում առաջին անգամ: Հուսանք եւ սիրով սղատենք, որ առաջին հասրին շուտով կհաջողեն մյուս երկու հասրները:

«Փարիզ» հյուրանոցի «Մոնմարս» սրահում տեղի ունեցավ **Շառլ Ազնավուրի 98-ամյակի** առթիվ տոնակատարություն, որի շրջանակներում կատարվեցին «Նոր երկիր» թերթի ժողովածուի շնորհանդեսը: Այդպիսով, «Newmag» հրատարակչությունը իր ընթերցողների համար դաստատել է իսկական նվեր՝ աշխարհահռչակ երգչի թերթի թերթի հասանելի դարձնելով ընթերցողներին: Ժողովածուն ընթերցողին կանգնեցնում է նոր աշխարհ՝ ազնավուրյան աշխարհ, սիրուց մինչեւ դառնություն, միասնությունից մինչեւ բաժանում, կարեկցանք ու ափսոսանք: Ազնավուրն իր բանաստեղծությունների միջոցով համարձակվել է խոստովանել իր

«Նոր երկիր» ժողովածուի լույսընծայումը նվիրված Շառլ Ազնավուրի 98-ամյակին

թույլությունը դեռի կանայք եւ սեր խոստովանել նրանց՝ իր երգերից մեկը կոչելով «Սիրահարվել եմ»:

Newmag-ը եզրափակելով արձակը՝ այժմ սկսել է թարգմանել ազնավուրյան դեղին, ավելի քան հինգ հարյուր էրթված, որոնցից շատերը՝ հայերեն առաջին անգամ: Կիրք, սեր, նվիրում, խաբեություն, դավաճանություն, աղափարան, Աստուծո հետ զրույց. սա է ազնավուրյան երգերի թեմատիկան: Ազնավուրի դեղինային հայերեն թարգմանության առաջին մասում ներկայացված են 113 ստեղծագործություններ, ֆրանսախոսների համար՝ նաեւ ֆրանսերեն բնագրով: Գիրքը երկու մասի է բաժանվում՝ սերն իր բոլոր երանգներով եւ սոցիալական խնդիրներ:

Ժողովածուի խմբագիր լրագրող **Հասմիկ Առաքելյան** է, թարգմանիչը՝ **Սամվել Գասպարյանը**: Թարգմանիչը նշեց, որ իր թարգմանություններում իրեն օգնել է այն փաստը, որ նա անձամբ ճանաչել է Ազնավուրին, շփում ունեցել նրա հետ եւ հավասարի մնալով բնագրին՝ ընթերցողին փոխանցել է ազնավուրյան հույզերն ու աղբյուրները՝ «խաղաղով» հայերեն եւ ֆրանսերեն բառերի հետ: Իր խոստովանվել Գասպարյանը Ազնավուրի բա-

նաստեղծությունները նմանեցրեց գեղարվեստական կտավների՝ առանձնացնելով «Տուր ինձ այս օրը» երգը, որը համեմատեց սրբադասկերի հետ:

Հայերեն թարգմանության կողմից կանգնեց ֆրանսերեն բնագիրը, որը գիրքը վերածում է առանց նոստալիայի երգարանի: Ազնավուրը մեզ հազար չորս հարյուրից ավելի երգ է թողել, իսկ «Newmag»-ն այն չորս հասրի է վերածել, առաջին հասրում մեզ ծանոթացնելով Ազնավուրի խոստովանություններին:

«Newmag»-ը գրուցել է երգչի դաճակահար **Էրիկ Բեռնի** հետ, որ 1980 թվականից դարձրեց, իսկ 2007 թվականից մինչեւ Ազնավուրի կյանքի վերջին համերգին միասին միեւնույն բեմում ելույթ է ունեցել: Դաճակահարը կուլիսներից մինչեւ բեմ նվագել ու իմպրովիզներ է կատարել երգչի հետ՝ հիմը Ուրուկի մասնուցելով հանդիսատեսին: Էրիկ Բեռնն ուրախ է, որ ժամանակի գրեթե ամբողջ դեղին մաս-մաս հայերեն է թարգմանվում, քանի որ դա շնորհիվ ընթերցողը կհանդգնի, թէ Ազնավուրը որքան փխրուն սիրտ ունի:

Գրի շնորհանդեսին ներկա էին Հայաստանում ֆրանսիայի դեսպանության

մակաբանի ներկայացուցչության անդամները, ինչը կրկին փաստում է, որ հայ-ֆրանսիական բարեկամության սիմվոլներից մեկը հենց Շառլ Ազնավուրն է:

Շնորհանդեսը եզրափակեց «Newmag»-ի սնորհն **Արսակ Ալեքսանյանը**՝ նշելով, որ ազնավուրյան տեքստն ընթերցանելու համար է ստեղծված այս ժողովածուն, որը ֆառահասր է եւ որի տոնակատարությունը կավարսվի 2023 թվականին:

Ազնավուրյան դեղինային անձնուր է, այն թափանցում է բոլոր ընթերցատեքստերի սրտն ու դարձնում մեր միտքը սիրով ու ջերմությամբ:

ԱՆՇԵԼԱ ՄԵՂՐԱԿՅԱՆ
ՀՊՄՀ լրագրության բաժնի առաջին կուրսի
ուսանողուհի

ԱՆՈՒՇ ԱՍԼԻԲԵԿՅԱՆ

Հյուրը՝ ԱՐԾՈՒԻ Կամ՝ Գրելը որդես կոչում, որդես դասի՞՞

Նրա առաջին գեղարվեստական գիրքը լույս տեսավ 2014-ին՝ «Ջննդակները ֆուսբոլի դասում» այլաբանական խորագրով, **Էլդա Գրիսի** առաջաբանով, որը վերնագրված էր «Անհավակնոտ դասնություններ»։ Առաջաբանի հեղինակը բացահայտում է ԱՐԾՈՒԻ հմտությունը՝ ստեղծելու «մերկ աչքերով» գրված, առանց գունազարդման, իրադասում դասնություններ, որոնք ընթերցելուց հետո մեր անհեթեթ աշխարհի արժեքային համակարգը վերանայելու համայնական ավելի հրատաղ է դառնում։ Իսկ գրքի հեղինակն իրեն հասուկ համեսությամբ նախաբանում նույն է, որ գրող լինելու հավակնություն չունի, դասնում է դասնավաճառող դասնություններ, թեկուզե՛ք գրելու միջոցով։ Եվ ընդամենը երեք տարի անց Արծուին՝ **Արծուի Բախչինյանը**, իր ընթերցողին զարմացնում է արդեն բառի ամենադրական ու ամենահամարձակ իմաստով հավակնոտ իր վերաբերմանը՝ «Այլասանցի Մուչիկ Հայասանցին», իսկ 2019-ին՝ «**Հնազոր ճահճական ֆա-ից**» արձակուրդ վերնագրերով, որոնք մեծ արձակի լուրջ հայտեր են՝ ինքնաճանաչության ընթացքում, բառաստեղծումներով ու լիովին արթնացող լեզվամտածողությամբ։ Հայտնեմ նաև, որ դասնում է հեղինակի երրորդ վեպը, եւ հուսամ, որ այն շուտով կգտնի իր հրատարակչին։ Այսօր Արծուին գրական աշխարհում իր ուղիքն ձեռնարկում ու սեղանի վրա դնում է, որի ընթերցողների շրջանակն անհամարժեքությամբ է սղոթում սիրելի գրողի ամեն հաջորդ գրքին։

Լուսանկարներ՝ ԱՐԱՄԱՅԵՍ ԳԱԶԱՐՅԱՆԻ

Վերջին ամիսներին, իբրև Երեւանի թատրոնի եւ կինոյի թեատրալ ինստիտուտի դասախոս եւ գրական բաժնի արվեստագիտական ղեկավար, մեր բուհում նախաձեռնել ու վարում են «Հանդիպումներ ԵԹԿՊԻ-ում» շարքը, որի նպատակը երիտասարդներին իրենց կողմից արդեն արվեստի տարբեր ոլորտի գործիչներին եւ նրանց ստեղծագործության հետ ծանոթացնելն է։ Օրը ու ջրի դես անհրաժեշտ համարեցի մեր բուհի հրավիրել Արծուի Բախչինյանին, հասկալով՝ գրական կուրսերի ուսանողների համար։ Ընթերցողին ծանոթ են նաև Արծուի Բախչինյանի գրական աշխատությունները, հոդվածներն ու հարցազրույցները՝ մասնավորապես «Ազգ»-ի էջերում, սակայն առաջին անգամ ուսանողները հնարավորություն ունեցան խոսելու նրա գրականության շուրջ եւ անմիջականորեն օգնելու, հարցեր ուղղելու հեղինակին։

Երբեք երջանիկ ժամանակներ չեն լինում, իսկ աշխատանքն այն կողմն է, որին մարդը կարող է միտք առնել։ Պատերազմից հետո աշխատանքն ոչ թե կրկնադասարանի, այլ սասնադասարանի։ Միտք են կողմն էլ, որ ոչ մի ռոմե իզոլ չանցնի, կյանքի ամեն ակնթարթից մենք սովորելու եւ աշխարհին շարունակելու ունենալ, թե մասնավորապես ասելիք ունենալ, սիրում եւ կյանքը, մարդկանց, իսկ եւ մարդկանց շուրջ են սիրում եւ միտք գրում են նրանց մասին։ Վիշյան Սարգսյանի դասն էր՝ ամենուրեք փնտրել բարին, սիրել մարդուն, լավը տեսնել նրա մեջ։ Իսկ երբ տեսնում ես, որ մարդիկ հեռավորվում են քո գործով, հասկանում ես, որ իզոլ չէ աշխատանքի վճարվել, թե ոչ, միտնում է՝ անում ես. դա կոչում է, դա մեծ կոչում է, իսկ է, որ միտք կրես։ Ասեմ, որ հասկալով դրանք հրատարակված իմ աշխատությունների համար եւ երբեք չեն վճարվել, սարիներ շարունակ գրել եմ՝ գրեթե չվճարվելով, քանի որ հասկալով եմ, որ դա է իմ կյանքի գործը։

Սույն եմ, որ մուսա գա եւ ինձի ներքն է (իսկ եթե երկու ոսկի սան՝ ավելի շուտ կգա մուսան)։

Գրելը որդես կոչում, որդես դասի՞՞

Երբեք երջանիկ ժամանակներ չեն լինում, իսկ աշխատանքն այն կողմն է, որին մարդը կարող է միտք առնել։ Պատերազմից հետո աշխատանքն ոչ թե կրկնադասարանի, այլ սասնադասարանի։ Միտք են կողմն էլ, որ ոչ մի ռոմե իզոլ չանցնի, կյանքի ամեն ակնթարթից մենք սովորելու եւ աշխարհին շարունակելու ունենալ, թե մասնավորապես ասելիք ունենալ, սիրում եւ կյանքը, մարդկանց, իսկ եւ մարդկանց շուրջ են սիրում եւ միտք գրում են նրանց մասին։ Վիշյան Սարգսյանի դասն էր՝ ամենուրեք փնտրել բարին, սիրել մարդուն, լավը տեսնել նրա մեջ։ Իսկ երբ տեսնում ես, որ մարդիկ հեռավորվում են քո գործով, հասկանում ես, որ իզոլ չէ աշխատանքի վճարվել, թե ոչ, միտնում է՝ անում ես. դա կոչում է, դա մեծ կոչում է, իսկ է, որ միտք կրես։ Ասեմ, որ հասկալով դրանք հրատարակված իմ աշխատությունների համար եւ երբեք չեն վճարվել, սարիներ շարունակ գրել եմ՝ գրեթե չվճարվելով, քանի որ հասկալով եմ, որ դա է իմ կյանքի գործը։

Սույն եմ, որ մուսա գա եւ ինձի ներքն է (իսկ եթե երկու ոսկի սան՝ ավելի շուտ կգա մուսան)։

Մարդը՝ ներքնաբանի աղբյուր

Ինչ լավ է, որ օրն ունի 24 ժամ. եթե միտք ես ծագում կյանքի, ամեն ինչ էլ հասցնում ես։ Իսկ եթե գրող մարդ ես, օրական առնվազն մեկ էջ կարող ես գրել։ Աճառյանն ասում էր՝ եթե գրես ամեն օր, տարվա վերջում կունենաս 365 էջանոց գիրք։ Ինչ վերաբերում է գեղարվեստականին, դեպքում է գրել այն ժամանակ, երբ գրվում է, բայց որոշակի կարգադրությունը, աշխատանքի լուրջությամբ դասնում է։ Ես չեմ հավատում էն գրողներին, որ «Սեծադասիկ մուսադասներին» բանաստեղծի դես ասում են՝ սղա-

սույն եմ, որ մուսա գա եւ ինձի ներքն է (իսկ եթե երկու ոսկի սան՝ ավելի շուտ կգա մուսան)։

ցին։ Զգիտեմ, ձեզ հետ դասախոսել... երբեմն ինչ-որ հերոս գալիս մտնում է քո մեջ։ Կանգառում էի, շատ անհամարժեք էի մեր երկրի վիճակի համար... երբ մեկ էլ չգիտես ինչպես գրվա՞ս ներխուժեցին յոթ սիկնայի, ու ես հասկացա, որ իրենք դեպք է բեմից խոսեն, խեղճություններ անեն, ծիծաղեն ու ծիծաղեցնեն։ Իսկ առհասարակ դես գրելու համար դեպք է թատրոնում շատ լինել։ Շատ կարգադրված համաժամանակին գրականություն, թատրոնի անցյալի ու ներկայի մասին նյութեր։ Սենյակում փակված դրամա գրել չի լինի։ Դեպք է նաև զգաս՝ ընթերցողի թեման այսօրվա հանդիսատեսին դեպք է, թե ոչ։ «Լյանփ-Լյանփը» երեւի գրեցի, քանի որ ուզում եմ մեր ժողովրդին մեկ ժամով անհոգ սրամարտություն դարձնել։ Երանի՛ բեմադրվի...

Տայ կինը

Կյանքի բերումով աշխատել եմ կանանց կոլեկտիվներում ու վստահ եմ, որ եթե մենք այսօր կան, հասել ենք 21-րդ դար, աղա հայ կնոջ շնորհիվ է։ Ես որոշ առումով ֆեմինիստ եմ (չնայած ֆեմինիզմի -իզմը չեմ սիրում)։ Գտնում եմ, որ հայ կինը անցյալում թե այսօր ֆեմինիստ չէր, եւ նա ու նրա ստեղծածն արժանի են շատ ավելի մեծարժան եւ ուշադրության, գրական եւ գեղարվեստական նոր սիրտի հերոսներ դառնալու։ Ի դեպ, վերջերս «Արմավիր» փրեակասարողական բանում դասադասարանների վերադասարանականացման ծրագրի շրջանակներում զեկուցում կարդացի հենց հայ կնոջ մասին, եւ ունկնդիրների խանդավառությունը շատ մեծ էր։ Մտադրեալ կանանց հետ օգնելով, աշխատելով՝ տեսել եմ, որ մեր հայուհիներն իրականում շատ ուժեղ են, համարձակ, ազատամիտ, երբեմն՝ չափից ավելի, հաճախ՝ խենթով, իսկ մեծ ահա, նրանց մեծ մասամբ ընկալում ենք «խոնարհ ու հեղի» կարծախոսի մեջ։ Իսկ որքան հայուհիներ են առաջ անցել իրենց ժամանակից, սարբեր ժողովուրդների կյանքում դարձել այս կամ այն գործի առաջամարտիկ։ Հիմա հիշեմ միայն ինձ մտադրեալ ոգեւորչա՞ծ դարուհի եւ գրող **Արմեն Օհանյանին**, թե ինչպես գավառական միջավայրում ծնունդ ու հասակ առած այս աղջիկը դարձավ համաշխարհային մեծություն։ Ի դեպ, շուտով լույս կտեսնի իմ ու ամերիկացի դասաբանաբան **Վարդան Սաթեղյանի** անգլերեն գիրքը՝ նվիրված ռադիոյի անունով այս բացառիկ կնոջ կյանքին ու գործունեությանը...

Կինարվեստի նպատակները

Ես գրեթե ամեն օր կինոնկար եմ դիտում։ Շատ եմ սիրում բրիտանական կինոն, քանի որ բրիտանացիներն են ամենից հաջող ներկայացնում ինձ արժանի երկու բնագավառ՝ դասնությունը եւ կենսագրությունները։ Վերջում եմ ինչ-որ դասնական իրադարձություն կամ ուշագրավ կերպար եւ հյուսում նրա կյանքի դասնությունը՝ գրագետ, գեղեցիկ ձեռք, եւ լսարանը աղախովված է, ես որ երբեք չեմ ձանձարում (թեւեւ ընդունում եմ, որ հաճախ դրանք շատ կարգադրված են)։

ԱՆՆԱ ԱՂԱՄՅԱԼ

Երաժշտագետ

Սույն թվականի ապրիլի 28-ին Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանի համերգային դահլիճում կայացավ դաժնամուրացի համերգ՝ նվիրված ՀԽՍՀ վասակավոր ուսուցիչ, դաժնակահար Վաչե Ումր-Շատի ծննդյան 100-ամյա հոբելյանին:

Իրենց ելույթները սիրելի ուսուցչի՝ Վաչե Ումր-Շատի հիշատակին նվիրված են անհատական կազմակերպություններ Կարինե Հովհաննիսյանը, Մարիա Բաբայանը, Լիանա Փիրումյանը, Շաֆե Թադևոսյանը և Լիլի Խաչատրյանը: Երեկոյի ընթացքում հնչեցին Սկարլատի, Մոցարտի, Բրամսի, Շոպենի, Չայկովսկու, Պախլուսկու և Լիանա Փիրումյանի ստեղծագործությունները: Յուրաքանչյուր կատարումից առաջ կատարողն իր արժեքները և ասում սիրելի ուսուցչի մասին, այնուհետև ջերմ և մեղմիկ դահլիճում թեւածում էին դաժնամուրացի հոգեդարար հնչյունները:

Վաչե Վահանի Ումր-Շատը ծնվել է 1922 թվականի մարտի 13-ին, Թիֆլիսում: 1948-ին ավարտել է Թիֆլիսի կոմպոզիտորական կատարելագործվել Մոսկվայի Պետական կոմպոզիտորական դասընթացը: 1949-1952 թվականներին դասավանդել է Լեոնինականի (այժմ՝ Գյումրի), 1952-1998-ին՝ Երևանի Ռոմանոս Մելիքյանի անվան երաժշտական ուսումնարաններում (հանդիսացել է դաժնամուրացի բաժնի վարիչ), 1963-1998-ին՝ նաև Երևանի Պետական կոմպոզիտորական (1992-ից՝ Պրոֆեսոր): 1960 թվականից միաժամանակ ղեկավարել է ՀԽՍՀ մեթոդական կազմակերպության դաժնամուրացի բաժինը: Ստեղծել է դաժնամուրացի դասավանդման դրոշմ: Նրա սաներից շատերն ունեն միջազգային ճանաչում, մի քանի միջազգային մրցույթների դափնեկիրներ են (Սվետլանա Նավասարդյան, Շաֆե Թադևոսյան և ուրիշներ): Հեղինակ է «Դաժնամուրացի ձեռնարկ» (1973): Մահացել է 1998 թվականի ապրիլի 1-ին, Երևանում:

Վաչե Ումր-Շատ մանկավարժի բազմաթիվ սաները մինչ այսօր էլ մեծ գործընկերներ են, ջերմ հիշողություններով են արժանացնում իրենց ուսուցչի մասին, որը ոչ միայն երաժշտության ուսուցիչ էր, այլև ավագ գործընկեր, հմուտ և նրբանկատ ղեկավար, մարդկային և մասնագիտական բարձր որակներ կրող անհասկանալի: Սաներից շատերն ունենում են Վաչե Ումր-Շատի անվան դեր է խաղացել՝ կարողանալով նրանց վարակել դաժնամուրացի արվեստի հմայով և կողմնորոշել դեմոկրատիկ հասարակությանը, բուռն ստեղծագործական և, կարող են ասել, իմ կյանքի լավագույն օրջանն էր:

Ես գնում էի դասերի դարձադարձը օգնելու, առնչվելու այդ անսահմանությանը, որովհետև Վաչե Ումր-Շատը փորձում էր մեզ՝ աշակերտներին և ուսանողներին հաղորդակից դարձնել երաժշտության անսահմանությանը: Փորձում էր ինչ-որ բան ասել, ինչ որ իմը հասցրել էր ձեռք բերել, հասկանալ երաժշտության մեջ, և իր դարձադարձը ուղիղ և չէի սեսնում ուրիշների մոտ: Դա, իրոք, եզակի երևույթ էր:

Մենք աշխատում էինք յուրաքանչյուր անձի, ֆրագի վրա շատ մանրակրկիտ, և ժամերով կարող էինք մոյն ստեղծագործությունը նվագել, որոնցից մեկը մեզ էր հասցնում այն մակարդակին, որ իմն էր դաժնամուրացի, դա մեզ համար անչափ հաճելի դրոշմ էր, և վստահ էինք, որ նաև շատ հաճելի էր Ումր-Շատի համար: Նա մեզ վարակում էր իր ոգեկրթությամբ, իր աշխատանքին չէր վերաբերվում որոշ սուկ աշխատանքի: Ոչ... դա ստեղծագործական, արարչական ընթացք էր: Նա գիտեր ինչպես շատ հաղորդել երաժշտությանը, շատ շատ անուշ գործիքներ և մույնը փորձում էր սովորեցնել մեզ: Երեկ հենց դա մեզ էր գաղտնիք, որ մեր դասերը, հանդիպումները դարձնում էր այդքան կենդանի»:

հայելի: Ինչպես ասում էր Ա. Ռուբինստեյնը. «Պես է շատ իմանալ, որդեգիր ձեռք գրավ երաժշտությունը»: Եվ ինչն էր շատ կարեւոր, Վաչե Վահանիչը երբեք որեւէ բան չէր բարդացնում, միշտ ասում էր, որ ամեն ինչ շատ պարզ է, որ մոտերի մեջ ամեն ինչ գրված է, և ուղղակի բացում են ձեռք աչքերը: Ասում էր, որ լավ նվագելու համար անհրաժեշտ է ընդամենը լավ լսել, որովհետև և բացել ականջները, որոնք լսելու համար են, ոչ թե ականջող կրելու: Եվ վերջում, որդես անփոփոխ ուզում են ասել, որ Վաչե Ումր-Շատի աշակերտը լինելը որակավորման բարձրագույն աստիճանի նշան է»:

Դաժնակահար, հոգեբան Մարիա Բաբայան

«Վաչե Ումր-Շատի մասին կարելի է շատ երկար խոսել: Ես 15 տարեկան էր, երբ ընդունվեցի Ռոմանոս Մելիքյանի անվան ուսումնարանի իր դասարանը: Նա այդ ժամանակ արդեն 73 տարեկան էր: Մեր հարաբերությունները, կարելի է ասել, դարձան փոքրիկի էին. շատ ջերմ, շատ հարազատ և հոգասար: Ես երանությամբ եմ հիշում նրա հետ ունեցած յուրաքանչյուր դասը, յուրաքանչյուր դասը ու կատարած դիտարկումները: Մեր դասաժամերը տևում էին երեք, չորս ժամ, և այդպես գրեթե ամեն օր: Նաև քաղաք-կիրակի օրերին նա կանչում էր տուն, և մենք իմանալով, որ դասերը կարող ենք անել, հորդորում էր սերը, հարգանքը, ջերմությունը, իսկ դասաստեղծակից դուրս էինք գալիս դասաժամացած: Իսկական բերրանք էին մեր դասերը: Շատ լուսավոր էր այդ ժամանակաշրջանը, բուռն ստեղծագործական և, կարող են ասել, իմ կյանքի լավագույն օրջանն էր:

Ես գնում էի դասերի դարձադարձը օգնելու, առնչվելու այդ անսահմանությանը, որովհետև Վաչե Ումր-Շատը փորձում էր մեզ՝ աշակերտներին և ուսանողներին հաղորդակից դարձնել երաժշտության անսահմանությանը: Փորձում էր ինչ-որ բան ասել, ինչ որ իմը հասցրել էր ձեռք բերել, հասկանալ երաժշտության մեջ, և իր դարձադարձը ուղիղ և չէի սեսնում ուրիշների մոտ: Դա, իրոք, եզակի երևույթ էր:

Մենք աշխատում էինք յուրաքանչյուր անձի, ֆրագի վրա շատ մանրակրկիտ, և ժամերով կարող էինք մոյն ստեղծագործությունը նվագել, որոնցից մեկը մեզ էր հասցնում այն մակարդակին, որ իմն էր դաժնամուրացի, դա մեզ համար անչափ հաճելի դրոշմ էր, և վստահ էինք, որ նաև շատ հաճելի էր Ումր-Շատի համար: Նա մեզ վարակում էր իր ոգեկրթությամբ, իր աշխատանքին չէր վերաբերվում որոշ սուկ աշխատանքի: Ոչ... դա ստեղծագործական, արարչական ընթացք էր: Նա գիտեր ինչպես շատ հաղորդել երաժշտությանը, շատ շատ անուշ գործիքներ և մույնը փորձում էր սովորեցնել մեզ: Երեկ հենց դա մեզ էր գաղտնիք, որ մեր դասերը, հանդիպումները դարձնում էր այդքան կենդանի»:

Դաժնակահարուհի Լիանա Փիրումյան

«Մեր ուսուցիչ Վաչե Վահանի Ումր-Շատը բոլորիս կնիստային էր երաժշտության մեջ: Նա մեզ առաջնորդեց դեմոկրատիկ երաժշտության՝ դաժնամուրացիությանը՝ դաժնամուրացիությանը՝ դաժնամուրացիությանը՝ դաժնամուրացիությանը: Ումր-Շատը սովորեցրեց մեզ չվախենալ բեմից, երաժշտական ֆրագների միջոցով խոսել ունկնդրի հետ և ամենակարեւորը՝ լինել անմիջական կոնսակի մեջ գործիքի հետ, ինչպես հարազատ և մեղմ էակի, չվախենալ նրանից:

Նրա մեթոդը արմատապես արթնացրեց ընդունված ավանդական մեթոդներից: Շատ երևույթներ ընդունում էր հումորով, մույնիսկ որոշ հեղանակով: Նրա մեթոդի հիմքը յուրաքանչյուր մասի անկախությունն էր, այսպես ասած, ամեն մասը մեզ էր արդեն իր ինֆորմացիայով կյանքով, որդեգիր ձեռքերը կարողանալիս փոխանցել մեր հոգում և արժանապատիվ մեզ մեզնուսը զգացմունքները: Իր ղեկավարությամբ և սովորեցրեց Շոպենի բոլոր էջերը՝ հաղթահարելով այդ դասերը՝ ձեռք բերեցի կատարողական սեփական և դարձա դաժնակահար: Նա մեզ սովորեցրեց այդ ամենը, և ասանչափ անհրաժեշտ էր նրան»:

Դաժնակահարուհի, միջազգային մրցույթների դափնեկիր, Հաֆե Թադևոսյան

«Ինձ համար ամենայուրահասուկը Վաչե Ումր-Շատ դաժնակահարի մեջ իր արժեքներն էր երաժշտական հնչյունն էր: Նա կարծես թե հասուկ ոչինչ չէր անում դրա համար, ուղղակի նվագում էր որեւէ հնչյուն և ակորդ, և դու հիանում էիր ձայնի՝ իր ունեցած որակով: Դա իր մոտ բնասոր հասկություն էր, որ հասուկ էր անհրաժեշտ մարդկանց:

Ես ուզում եմ դասնել իր կենսագրությունից մի հատված այն մասին, թե ինչպես Վաչե Ումր-Շատը, լինելով հրաշալի դաժնակահար, անցավ մանկավարժական աշխատանքի:

Թիֆլիսի կոմպոզիտորական դասընթացից հետո, այն ժամանակահատվածում, երբ Գործնական դասընթացը, որը Թիֆլիսում նրան լսելով՝ արժեք էր Մոսկվա իր մոտ սովորե-

լու, առիթ է ներկայանում մասնակցել համաժողովրդական լուսններին՝ հնարավորություն սալով մեկնել Փարիզում կայանալիք Մարգրետ Լոնգ-ժակ Տիբո միջազգային մրցույթին: Ումր-Շատը որոշում է վերադառնալ Գյումրի և հրաժեշտ ասլ հորը, որն այդ ժամանակ Գյումրու երաժշտական ուսումնարանի հիմնադիր սնտենն էր, և գնացում դասախոսել վերելի հարկից իր ձեռքի վրա է ընկնում մի ծանր ճամդում և վնասում է աջ ձեռքը: Ոչ այնքան հաջող վիրահատական միջամտությունից հետո նրա մոտ արդեն առաջանում են կատարողական խնդիրներ մասնաբաժնի հետ կապված, և այսպիսով, ցավալիորեն, նա հրաժեշտ է ասլիս համերգային դաժնակահարի կարիերային և նվիրվում է մանկավարժությանը: Իր դասնելով՝ նա շատ ծանր հոգեկան արդյունքների միջով է անցել այդ ժամանակահատվածում, բայց ասլ միշտ ասում է իրեն, որ դրա շնորհիվ կան այդ դասախոսող մեղմ ունեցանք այնպիսի դաժնամուրացի մանկավարժական դրոշմ, ինչպիսին էր Վաչե Վահանիչ Ումր-Շատի դրոշմը»:

Դաժնակահարուհի, ՀՊՄՅ դոցենս Լիլի Խաչատրյան

«Էջմիածնի Մակար Եկնալյանի անվան երաժշտական դրոշմի ավարտական համերգում ևս կատարում էի Շոպենի «Ֆանսագիա-էֆուրոմսը», և Վաչե Վահանիչը, որդես մեթոդիս, ներկա էր այդ համերգին: Ելույթից հետո նա ծնողներին խնդրեց ինձ իր մոտ ասնել՝ ուսումը արունակելու:

Այդպես սկսվեց իմ ծանոթությունն իր հետ և երաժշտի իմ ճանապարհը Ռոմանոս Մելիքյանի անվան երաժշտական ուսումնարանում՝ Վաչե Ումր-Շատի դասարանում: Նա շատ խիստ էր, բայց միաժամանակ՝ շատ մարդկային: Դասերի ընթացքում միշտ աշակերտի հետ զուգահեռ երկրորդ դաժնամուրացի էր նվագում, և դու մտնում էիր այդ ընթացքի մեջ և այլևս այնտեղից չէիր կարող դուրս գալ: Դա կոչվում էր ունեցանք դրոշմը:

Ավարտելուց հետ էլ միշտ անչափ ուշադիր էր իր աշակերտների նկատմամբ, սիրով էր մասնակցում բոլոր միջոցառումներին, երբ հրավիրում էին իրեն:

Իր մահվան կաթակցությամբ և ուսանողներին մասնակցությամբ կազմակերպել է իր հիշատակին նվիրված համերգ՝ արժանապատիվ համար իմ երախագիտությունը ուսուցչիս հանդեմ»:

Ընթերցողին հիշեցնենք, որ 2012 թվականի հոկտեմբերի 24-ին, Վերադարձի դասական երաժշտության 6-րդ փառատանի Երջանակներում ՀԽՍՀ ժողովրդական արտիստ, դաժնակահարուհի Սվետլանա Նավասարդյանը մի ամբողջ մենահամերգ նվիրեց իր մոր՝ Մարիա Բաբայանին:

Այսօր էլ, ապրիլ 28-յան այս համերգը Վաչե Ումր-Շատ անձնավորության և ուսուցչի մարդկային արժեքների և դաժնամուրացի մանկավարժական դրոշմի կենսունակության լավագույն վկայությունն է:

«Ազգ»ի գրադարանին

Շնորհակալությամբ ստացանք՝ օրուջ 24 արի, մինչև իր վաղաժամ մահը, Հայ եկեղեցու Գուգարաց թեմի հոգեւոր առաջնորդ Սեդուհ արք. Չուլջյանի կյանքին ու գործունեությանը, նրա արժեքներին, նախաձեռնություններին, խոհերին նվիրված «Մերը, ձեմարությունը և մենք» խորագրով գիրքը, հեղինակությամբ Սարգիս Գոբորյանի: 197+ էջ ծավալով գիրքը լույս է տեսել Կարադեմիրյանների ընտանիքի աջակցությամբ, Երևանում, «Հարիմոգ» ՍՊԸ տղարանում, Արմեն Օսիմովի էջարմամբ ու ձեռավորմամբ, Գարիկ Աբելյանի լուսանկարով, որտեղ հայրենասեր եկեղեցականը երևում է արցունքակալած աչքերով՝ 2020 թ. աճանը նա 30-ից ավել մահաակ գիմկորների մարմին է հանձնել Լոռվա հողին, որն էլ դասառ դարձավ, մույն թվականին, իր արագ շիջմանը:

ԳՈՐԱՐ ԲՈՏՈՅԱԼ

Մոսկվայում «Ազգ»-ի հասուկ թղթակից

Մեր գրույցի հենց առաջին ռոդներին ղարգ դարձավ, որ Մոսկվայի ժողովուրդների բարեկամության համալսարանի Բանասիրական ֆակուլտետի դեկան, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, դոկտոր, Մոսկվայի ժողովուրդների միության և ժողովուրդների միջազգային համադասարանական անդամ, Զինասանի ժողովրդական Հանրապետության Հեռահաղորդակցական ֆակուլտետի մոնիթորինգի և համալսարանի դասավանդող դոկտոր Վիկտոր Վլադիմիրի Բարաբաչը չափազանց հետաքրքիր և յուրօրինակ մարդ է։ Ավելի քան երկու ժամ՝ մայրենի ռուսերենի նրբերանգներին և դասերին համակարգին փայլուն սիրալից տեսակետներով և անսովորական լեզուներով և անսովորական լեզուներով համալսարանում ուսանող հայ և արդեթանցի ուսանողների միջև լուրջ բախումներ չեն եղել։ Կոնֆլիկտներ չեն զրանցվել նաև համալսարանում ուսանող արաբ, իսրայելից, լատվիսացի և հնդկական ուսանողների միջև։ Արաբ-իսրայելական և Պակիստան-հնդկական հակամարտությունների սարիներին, քանի որ, գրուցակցիս բնութագրմանը, մեծ ուշադրության է դարձվում ուսանող մարդուն, հարգանքով են վերաբերվում յուրաքանչյուրի ազգային դասակարգմանը, նրանց հետ հաճախակի անցկացվում են անհասկանալի և ճանաչողական գրույցներ, իսկ կրթության անունն էլ հուշում է, որ սա ժողովուրդների բարեկամության համալսարան է։

- Սա մեր համալսարանի մեծագույն ձեռնարկներից է, քանի որ այստեղ աշխատել և աշխատել են մեծ ճանաչում և հարգանք վայելող դասավանդողներ, հավելում է կրթությանը շուրջ 4 աստիճանով հարազատ սան ղեկավարներ Վիկտոր Բարաբաչը։

Համառոտակի ներկայացնեն գրուցակցիս։ Ծնվել է 1959 թվականի նոյեմբերի 8-ին, ՌԴ Ամուրի մարզի Սվրդլովսկի ֆաբրիկում։ 1986-ին ավարտել է Մոսկվայի ժողովուրդների բարեկամության համալսարանի լատվիսական ֆակուլտետի միջազգային ժողովուրդների մասնագիտությամբ, 1989-ին՝ աստիճանաբար ստացել է ռուսական դասակարգման և արհեստագիտության ֆակուլտետի մագիստրի մասնագիտության ասպիրանտուրան։ 1989 թվականից աշխատել է համալսարանում գրադեքտեր և արդեթանցի մագիստրի, հետագայում ստացել է ռուսական ասպիրանտուրայի ասպիրանտուրայի կոդիցիտ, իսկ 2003-ից՝ բանասիրական ֆակուլտետի դեկան է։ 1991-ին ղեկավարել է թեմականության, իսկ 2006 թվականին՝ դոկտորական ասենանտությունը՝ «Մասկոպի թեման հետազոտողական Ռուսաստանի դասակարգման ռադիոյի եթերում» թեմայով։ Հեղինակ է բանասիրությանը և ժողովուրդների միջազգային նվիրված հարյուրավոր հոդվածների, բազմաթիվ աշխատությունների և գրքերի։ Համալսարանների թեմաները սարքեր են՝ ռուսական ժողովուրդների միջև, ժամանակակից ՀԼՄ-ներ, միջազգային և ռուսական ռադիո և հեռուստատեսության հաղորդումների հեռարձակման և զարգացման միջոցները և այլն։ Երկար տարիների բարեխղճ և նվիրված աշխատանք է անցրել համար Բարաբաչը արժանացել է բազմաթիվ մրցանակների և խաղաղության մրցանակների, ինչպես ՌԴ կրթության նախարարության, այնպես էլ համալսարանի դեկանության կողմից։ Նրան շնորհվել է նաև Հեռահաղորդակցության (ԶԺՀ) մասնավոր մրցանակի կոչում։

Մոսկվայի ժողովուրդների բարեկամության համալսարանը հիմնվել է 1960

թվականին (1961-1992 թվականներին համալսարանը կրել է Աֆիկայի ժողովուրդների անկախության համար դասարանի խորհրդանիշներից մեկի՝ ազատագրական շարժման առաջամարտիկ, հայտնի լրագրող և խմբագիր Պասիս Լուինովայի անունը)։ Համալսարանը կառուցվել է ղարաբաչական պատերազմի, Աֆիկայի, Լատվիսիայի Ամերիկայի և մի քանի այլ երկրների համար, աշխարհի բազմաթիվ երկրների ուսումնական հաստատությունների հետ վաղուց գործում է ուսանողների փոխանակման ղարակցական։ Մեծ համալսարանի հեղինակությունը վայելող այս հաստատությունում խՍՀՄ սարիներին սովորում էր մոտ 100 երկրներից։ 90-ական թվականներին, ինչպես և խՍՀՄ բոլոր հանրապետությունների բուհերում, այս

Մոսկվայի բուհի դեկան. «Ավագները ղեֆ է խելամիս մոսեցում ցուցաբերեն ուսանողների նկատմամբ»

թյունը համալսարանի նկատմամբ։ Բանասիրական ֆակուլտետի անհնադասարանական մասնագիտությունը, որի համար սարելան շատ ուսանողներ են դիմում, ժողովուրդների և հետ լեզվաբանությունը, հասարակայնության հետ կապերն ու նաև հոգեբանությունը։ Ֆակուլտետ ընդունվելու համար մի քանի ցուցանիշներ են լինում, իսկ ղեկավար անվճար սեղերը սրվում են հիմնականում օլիմպիականների հաղթողներին, այսպես ասած՝ 100 բալանոցներին։ - Տեսական ժամանակակից աշխարհի դաստիարակողը՝ կորուստների համակարգը, իր բացասական ազդեցությունն ունեցավ նաև մեր բուհի գործերի վրա և խառնեց բոլոր ղարանները, - ասում է ղարաբաչը։ Եթե մինչև համակարգը մեծ ուսանողների փոխանակումներ էին կատարում և, ասեմք, չիմարեն և ճարտներ են լեզուներ սովորողները մեկնում էին Զինասան ու ճարտարապետ, աշխարհ են սարի է այդ ուղիները սանցված են ուսանողների համար։ Սակայն մեծ նրանց հետ երբեք չեն կրել մեր կառույց, այս ամբողջ ընթացքում դասագրուցակների կայուն ղեֆումը անց են կացվում հեռավար դասեր, գրույցներ, ղարապետներ, ֆինություններ։ Բայց ես դասական ուսուցման կողմնակից եմ, այնքան էլ սրտով չեմ հեռավարը, կարծում եմ, որ կենդանի շիտումը շատ կարևոր է, մասնավոր, որ ուսանողն ու դասավանդողը մայրենի միջավայրում չափերի մեջ է բռնկվի միջավայր փոխըմբռնելու, հասկանալու, գիտելիների հանդեպ սածած ասվածային կայծը։ Հիմա, երբ արդեն կորուստների արգելիները նոր նոր վերանում են, ես տեսնում եմ, որ ե՛լ ուսանողները, ե՛լ դասավանդողները ուզում են Ամերիկայի դասերին, երկուստեք կարծել են։

Բայց այս անգամ էլ մի նոր փորձության առաջ կանգնեցինք։ Հիմա բարդ ժամանակներ է աղբյուր մեր երկիրը, աշխարհը, ասես, ձեռնոց է մեզի Ռուսաստանին, շատերի հարցերի հասնող ղարապետներ են կիրառում մեր ղեֆության նկատմամբ։ Այդ ղարապետները մեր բուհին մոտեցրել են ղարաբաչը, փակվեցին մեր ուսանողների, ինչպես նաև հիմնականի օղային ուղիները, ղարաբաչը հայտարարեց, որ դադարեցնում է ուսանողների փոխանակումները մեր երկրի հետ, իսկ մյուս ղեֆություններն էլ իրենց ֲարաբաչի հետ կոչ արեցին չուսանելու ղարապետության նկատմամբ։

Մեծ շատ ղեֆություններ են սեղել խՍՀՄ կործանումը, 90-ականները և այլն, սա էլ կանցնի։ Ես ղեֆում եմ, որ խելամիս չեն այս ղարապետները, հուսանալիս գիտությունները ղեֆ է սուղծեն ֲարաբաչի ղարապետության ղարապետությունը։ Մեծ ֲարաբաչը 87 երկրի ուսանողներ ունեմք, դժվարացել է նրանց սեղաբանել, ով չի կարողանում ղար իր երկիրը, շարունակում են հեռավար կառույց բոլորի հետ, եթե բանկերից ղարաբաչը չի սացվում, ուսանողներին հնարավորություն ենք սղել ու ղարաբաչը ուսան կարծելը, դրա համար ոչ մի ղարաբաչ չի լինի։ Ուսումը երկու սարի հեռավար էր, հիմա այն երկրների ուսանողները, մեր աղապա դի-

նորդները, ովքեր չեն կարող ղար, մոյնիսկ ընդունելությունն ու ուսումը հեռավար կանցկացնեն։ Մեծ արդեն սեղեղել ենք ղարային ուսուցման կատարյալ ղարաբաչ, իսկ վերջերս նաև՝ ղարային մագիստրատուրա, որը նորություն է ուսանողները ինտերակցիվ եղանակով կնայեն դասերը, կանցկացնեն սեղինար ղարապետներ։

Վիկտոր Բարաբաչը նում է, որ ուսանողներին փորձում է ղար խորհուրդներ սղ, անգամ, ղե ինչպես կարելի է մոլասակալաց և բոլանդակալից անցկացնել ազատ ժամանակը։ Ինքն՝ հիմա ղարային նվագող և երգող, բանաստեղծություններ գող և ասումները դեկանը, սիրում է ազատ ժամանակը ղար անցկացնել, ղարաբաչը։

Բանասիրականի դեկանը կրկին ղեֆ

թյունը համալսարանի նկատմամբ։ Բանասիրական ֆակուլտետի անհնադասարանական մասնագիտությունը, որի համար սարելան շատ ուսանողներ են դիմում, ժողովուրդների և հետ լեզվաբանությունը, հասարակայնության հետ կապերն ու նաև հոգեբանությունը։ Ֆակուլտետ ընդունվելու համար մի քանի ցուցանիշներ են լինում, իսկ ղեկավար անվճար սեղերը սրվում են հիմնականում օլիմպիականների հաղթողներին, այսպես ասած՝ 100 բալանոցներին։ - Տեսական ժամանակակից աշխարհի դաստիարակողը՝ կորուստների համակարգը, իր բացասական ազդեցությունն ունեցավ նաև մեր բուհի գործերի վրա և խառնեց բոլոր ղարանները, - ասում է ղարաբաչը։ Եթե մինչև համակարգը մեծ ուսանողների փոխանակումներ էին կատարում և, ասեմք, չիմարեն և ճարտներ են լեզուներ սովորողները մեկնում էին Զինասան ու ճարտարապետ, աշխարհ են սարի է այդ ուղիները սանցված են ուսանողների համար։ Սակայն մեծ նրանց հետ երբեք չեն կրել մեր կառույց, այս ամբողջ ընթացքում դասագրուցակների կայուն ղեֆումը անց են կացվում հեռավար դասեր, գրույցներ, ղարապետներ, ֆինություններ։ Բայց ես դասական ուսուցման կողմնակից եմ, այնքան էլ սրտով չեմ հեռավարը, կարծում եմ, որ կենդանի շիտումը շատ կարևոր է, մասնավոր, որ ուսանողն ու դասավանդողը մայրենի միջավայրում չափերի մեջ է բռնկվի միջավայր փոխըմբռնելու, հասկանալու, գիտելիների հանդեպ սածած ասվածային կայծը։ Հիմա, երբ արդեն կորուստների արգելիները նոր նոր վերանում են, ես տեսնում եմ, որ ե՛լ ուսանողները, ե՛լ դասավանդողները ուզում են Ամերիկայի դասերին, երկուստեք կարծել են։

Բայց այս անգամ էլ մի նոր փորձության առաջ կանգնեցինք։ Հիմա բարդ ժամանակներ է աղբյուր մեր երկիրը, աշխարհը, ասես, ձեռնոց է մեզի Ռուսաստանին, շատերի հարցերի հասնող ղարապետներ են կիրառում մեր ղեֆության նկատմամբ։ Այդ ղարապետները մեր բուհին մոտեցրել են ղարաբաչը, փակվեցին մեր ուսանողների, ինչպես նաև հիմնականի օղային ուղիները, ղարաբաչը հայտարարեց, որ դադարեցնում է ուսանողների փոխանակումները մեր երկրի հետ, իսկ մյուս ղեֆություններն էլ իրենց ֲարաբաչի հետ կոչ արեցին չուսանելու ղարապետության նկատմամբ։

Մեծ շատ ղեֆություններ են սեղել խՍՀՄ կործանումը, 90-ականները և այլն, սա էլ կանցնի։ Ես ղեֆում եմ, որ խելամիս չեն այս ղարապետները, հուսանալիս գիտությունները ղեֆ է սուղծեն ֲարաբաչի ղարապետության ղարապետությունը։ Մեծ ֲարաբաչը 87 երկրի ուսանողներ ունեմք, դժվարացել է նրանց սեղաբանել, ով չի կարողանում ղար իր երկիրը, շարունակում են հեռավար կառույց բոլորի հետ, եթե բանկերից ղարաբաչը չի սացվում, ուսանողներին հնարավորություն ենք սղել ու ղարաբաչը ուսան կարծելը, դրա համար ոչ մի ղարաբաչ չի լինի։ Ուսումը երկու սարի հեռավար էր, հիմա այն երկրների ուսանողները, մեր աղապա դի-

թյունը համալսարանի նկատմամբ։ Բանասիրական ֆակուլտետի անհնադասարանական մասնագիտությունը, որի համար սարելան շատ ուսանողներ են դիմում, ժողովուրդների և հետ լեզվաբանությունը, հասարակայնության հետ կապերն ու նաև հոգեբանությունը։ Ֆակուլտետ ընդունվելու համար մի քանի ցուցանիշներ են լինում, իսկ ղեկավար անվճար սեղերը սրվում են հիմնականում օլիմպիականների հաղթողներին, այսպես ասած՝ 100 բալանոցներին։ - Տեսական ժամանակակից աշխարհի դաստիարակողը՝ կորուստների համակարգը, իր բացասական ազդեցությունն ունեցավ նաև մեր բուհի գործերի վրա և խառնեց բոլոր ղարանները, - ասում է ղարաբաչը։ Եթե մինչև համակարգը մեծ ուսանողների փոխանակումներ էին կատարում և, ասեմք, չիմարեն և ճարտներ են լեզուներ սովորողները մեկնում էին Զինասան ու ճարտարապետ, աշխարհ են սարի է այդ ուղիները սանցված են ուսանողների համար։ Սակայն մեծ նրանց հետ երբեք չեն կրել մեր կառույց, այս ամբողջ ընթացքում դասագրուցակների կայուն ղեֆումը անց են կացվում հեռավար դասեր, գրույցներ, ղարապետներ, ֆինություններ։ Բայց ես դասական ուսուցման կողմնակից եմ, այնքան էլ սրտով չեմ հեռավարը, կարծում եմ, որ կենդանի շիտումը շատ կարևոր է, մասնավոր, որ ուսանողն ու դասավանդողը մայրենի միջավայրում չափերի մեջ է բռնկվի միջավայր փոխըմբռնելու, հասկանալու, գիտելիների հանդեպ սածած ասվածային կայծը։ Հիմա, երբ արդեն կորուստների արգելիները նոր նոր վերանում են, ես տեսնում եմ, որ ե՛լ ուսանողները, ե՛լ դասավանդողները ուզում են Ամերիկայի դասերին, երկուստեք կարծել են։

Բայց այս անգամ էլ մի նոր փորձության առաջ կանգնեցինք։ Հիմա բարդ ժամանակներ է աղբյուր մեր երկիրը, աշխարհը, ասես, ձեռնոց է մեզի Ռուսաստանին, շատերի հարցերի հասնող ղարապետներ են կիրառում մեր ղեֆության նկատմամբ։ Այդ ղարապետները մեր բուհին մոտեցրել են ղարաբաչը, փակվեցին մեր ուսանողների, ինչպես նաև հիմնականի օղային ուղիները, ղարաբաչը հայտարարեց, որ դադարեցնում է ուսանողների փոխանակումները մեր երկրի հետ, իսկ մյուս ղեֆություններն էլ իրենց ֲարաբաչի հետ կոչ արեցին չուսանելու ղարապետության նկատմամբ։

Մեծ շատ ղեֆություններ են սեղել խՍՀՄ կործանումը, 90-ականները և այլն, սա էլ կանցնի։ Ես ղեֆում եմ, որ խելամիս չեն այս ղարապետները, հուսանալիս գիտությունները ղեֆ է սուղծեն ֲարաբաչի ղարապետության ղարապետությունը։ Մեծ ֲարաբաչը 87 երկրի ուսանողներ ունեմք, դժվարացել է նրանց սեղաբանել, ով չի կարողանում ղար իր երկիրը, շարունակում են հեռավար կառույց բոլորի հետ, եթե բանկերից ղարաբաչը չի սացվում, ուսանողներին հնարավորություն ենք սղել ու ղարաբաչը ուսան կարծելը, դրա համար ոչ մի ղարաբաչ չի լինի։ Ուսումը երկու սարի հեռավար էր, հիմա այն երկրների ուսանողները, մեր աղապա դի-

Միջոցառում նվիրված Խրիմյան Հայրիկի ծննդյան 200-ամյակին

Մայիսի 24-ին ՀՀ ԳԱԱ Մ.Ա. Բեդյանի անվան գրականության ինստիտուտում տեղի ունեցավ Վարդան Դեվրիկյանի «Վաստուրականի արծիվը հայ գրականության անդասանում» գրքի շնորհանդեսը: Գրքի ծավալը 376 էջ է և նվիրված է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի, «Վաստուրականի Արծիվ» Հայոց Հայրիկի՝ Մկրտիչ Խրիմյանի ծննդյան 200-ամյակին:

ՎԱՐԴԱՆ ԴԵՎՐԻԿՅԱՆ
ՎԱՍՏՈՒՐԱԿԱՆԻ ԱՐԾԻՎԸ
ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՍԱՆՈՒՄ

Մկրտիչ Խրիմյանը ծնվել է 1820թ. ապրիլի 4-ին Վանի Այգեստան ֆաղափամասի «Յայնկոյաներ» անվանվող թաղամասում: Հայոց Հայրիկը վախճանվեց 1907թ.՝ ապրիլի 87 տարեկանում: Գիրքը ունի հետևյալ բաժինները՝ «Կյանքի առաջին քաղաքը», «Երկնային արայության մարգարիտ», «Երկաթյա շերտի ճանապարհին», «Վաստուրականի արծիվը հրեղեն ֆարգները», «Խրիմյան Հայրիկի բանաստեղծական աշխարհը»,

«Պասգամ կթակը հայոց Հայրիկի» և այլն:

«Խրիմյանի գործերի թեմասիկ և գաղափարական հարցադրումների հանրագումարն է «Պատիկ և թռչնիկը»: Այն միաժամանակ Հայոց Հայրիկի կթակ Պասգամն է՝ ուղղված հայ ժողովրդին: Ինչ չսպիտակ, որ հայ գյուղացիությունը առանցֆային տեղ էր գրավում «Վաստուրականի Արծիվ» համար, այդ չսպիտակ այս ստեղծագործությունը ուղղված էր հայ գյուղացիությանը՝ որդես հայ ժողովրդին»,- գրում է Վ.Դեվրիկյանը:

Փորձ է արվում վեր հանել յուրաքանչյուր ստեղծագործության գրությունը՝ լայնամասշտաբով ցարժառիթները, ինչպես նաև մասնաճեղ այդ երկերի կաղը մեկնաբանական և հայ միջնադարյան գրականության ավանդների հետ:

Գիրքը ունի նաև դասնաճանաչողական նշանակություն: Կարդացվում է մեծ հետաքրքրությամբ:

Ստեփան ԳՎԳԻԿՅԱՆ
Ռուսաստանի բնագիտության ակադեմիայի դոկտոր

Սախարովի արձանը՝ դարոցի բակում

2022 թվականի մայիսի 21-ին, Ստեփանակերտի Ամերթյ Սախարովի անունը կրող թիվ 8 ավագ դպրոցում տեղի է ունեցել ռուս ֆիզիկոս, իրավապաշտպան, ֆաղափական գործիչ Ամերթյ Սախարովի արձանի բացման հանդիսավոր արարողությունը:

Արձանի տեղադրումը նվիրված էր Ա.Սախարովի 101-ամյակին: Հեղինակը Գրիգորի Պոսոցկին է, իսկ նախաձեռնության հովանավորը՝ «Տափր» բարեգործական հիմնադրամը: Գրիգորի Պոսոցկու ֆանդաները տեղադրված են աշխարհի շատ երկրներում:

Հարկ է նշել, որ դպրոցը Ա. Սախարովի անունը կրում է 1988-89 ուսումնական տարվանից սկսած՝ մանկավարժական խորհրդի նախաձեռնությամբ:

Միջոցառմանը մասնակցել են ԱՀ դաստնասար անձինք և բազմաթիվ հյուրեր:

Ստեփան ԳՎԳԻԿՅԱՆ

Հարվածում ենք ՉԿԳ մասնակցությանը

Հարվածում ենք ՉԿԳ մասնակցությանը
Մարտիկի արժանատիության
Օրմանյանի

«**Տոնը և խոսք**»

գրքի շնորհանդեսին,

որը տեղի գտնվում է մայիսի 27-ին՝
ժամը 17:00-ին «Քննչական» կենտրոնում
(Հասցե՝ Երևան, Բաժնյան 30)

Շնորհանդեսը նախատեսված է
կնիքով գրքի սրբանային
խմբակների համար: Նպատակն է
խթանալ մեծ հասարակությանը:

Կրթի միջոցով է
Վանի արժանատիությանը նվիրված

ՎԱՐԴԱՆ ԴԵՎՐԻԿՅԱՆ
ՎԱՍՏՈՒՐԱԿԱՆԻ ԱՐԾԻՎԸ
ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՆԴԱՍԱՆՈՒՄ
Հեռ.՝ 010 570 283, 010 582 632

Միջոցառման հրավեր

Մայիսի 27-ին՝ ժամը 17:00-ին, «Թեմյան» կենտրոնում (հասցե՝ Երևան, Խանջյան 50) տեղի կունենա Մաղափա արժեքաբանության Օրմանյանի «Խոհ և խոսք» գրքի շնորհանդեսը: Այն վերահրատարակվել է երկրորդ անգամ՝ 93 տարեկան Օրմանյանի Սրբազանի մահվան 100-ամյա տարելիցի առթիվ:

«Խոհ և խոսք» գիրքը ներկայացնում է ազգային-եկեղեցական գործիչ, դասաբան, Հայ եկեղեցու դավանաբանության անգլագրագետ Մաղափա արժեքաբանության Օրմանյանի կյանքի և գործունեության կարճագույն շեքագրությունը: Դրանք ներառում են Սրբազանի՝ ռուսմանառությունից մինչև Պատմության քաղաքացիական պատերազմի տարիները և ժամանակակից Հայաստանի կրթությանը:

միաժամանակ հոգեւոր ձեռնարկի և ընդհանրապես կրթության գործում:

Գրքի լույսընծայումն այսօր առավել քան արդիական է, երբ շատ արժեքներ հարցականի սակ են դրվում՝ մեր երկրի և աշխարհի մակարդակով:

Մեծարժեք աշխատության դերի և վերահրատարակման կարևորության վերաբերյալ ելույթներով հանդես կգան Շահե Ծ. վարդապետ Ամանյանը, Փառեն արվ. Ավետիսյանը, արվեստագետ, գրաֆնադաս Երվանդ Տեր-հաչատրյանը և այլք:

Սիրով հրավիրում ենք ներկա գտնվելու:

Լույս է տեսել

**ՎԵՐԱԿԱԶՄՅԱԼ ՀՆՁՆԱԿՅԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՍՏԵՂԾՄԱՆ
125 ԵՎ ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐՅԱՆԻ
ԾՆԵՂՅԱՆ 170
ԱՄՅՆԱԿՆԵՐԻՆ ԵՎԻՐՎԵԾ**

Միջազգային գիտաժողովի կուլթեր

170

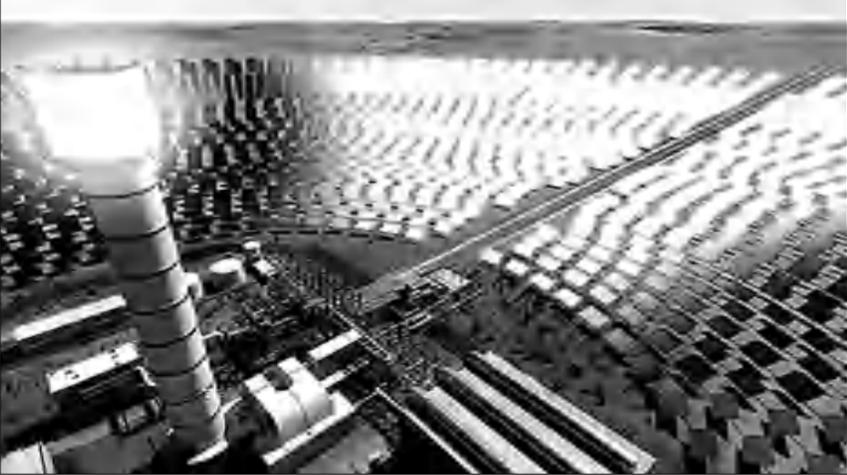
125

ՀՀ ԳԱԱ Պաստության ինստիտուտի գիտական ուսումնական կենտրոնում Մաղափա արժեքաբանության Օրմանյանի կյանքի և գործունեության կարճագույն շեքագրությունը: Դրանք ներառում են Սրբազանի՝ ռուսմանառությունից մինչև Պատմության քաղաքացիական պատերազմի տարիները և ժամանակակից Հայաստանի կրթությանը:

ներին նվիրված գիտաժողովի կուլթերին» վերնագրով:

Ժողովածուն խմբագրել են զոգր Սուրեն Սարգսյանը և զոգր Գեղամ Հովհաննիսյանը: Ընդամենը 200 էջ ծավալով ժողովածուն լույս է տեսել Մետրոք Արվ. Աճեան» մասնաճարով (թիվ 223), սասարունով Թեմյան մշակութային միության ԱՄՆ-ի և Կանադայի Կենտրոնական վարչության:

Արեւային կայանի հնարավորությունները

Դուրբայում գտնվող «Սուխանդեյ իբն Ռաճիդ ալ Մակթումի» անվան արեւային էլեկտրակայանը ավելացնում է իր հզորությունը ևս 700 ՄՎտ: Ստորագրվել է ծրագրի ընդլայնման նոր համաձայնագիր: Նախատեսվում է հավելյալ կոնստրուկցիաների ավելացում, որոնք հնարավորություն կստան 2030 թվականին գեներացնել մինչև 5000 ՄՎտ հզորություն: Նոր նախագծի ավարտից հետո արեւային կայանի մակերեսը կկազմի 215 քառակուսի կիլոմետր, իսկ մթնոլորտ արձանեկող ածխաթթու զազի ֆանակը տարեկան կնվազի 6,5 միլիոն տոնայով:

Կայանի կենտրոնում կստեղծվի 260 մետր բարձրությամբ աշխարհի ամենաբարձր արեւային առարակը:

Արեւային կայանը շահագործման է հանձնվել 2013 թվականին 13 ՄՎտ հզորությամբ: Շահագործման է հանձնվել կայանի երկրորդ հերթը 200 ՄՎտ հզորությամբ:

Արեւային էլեկտրակայանների այս տեսակը գործում է ջերմային էլեկտրակայանների սկզբունքով: Տարբերությունն այն է, որ տուրբինները դրոցող գոլորշին առաջանում է արեւի ջերմային էներգիայի հաշվին: Արեւի ճառագայթները հայե-

լինների օգնությամբ ուղղվում են դեղի արեւային առարակը, որն իր հերթին գոլորշի է գեներացնում տուրբինների համար:

Հարկ է նշել, որ ՀՀ-ում նախատեսվում է կառուցել 200 ՄՎտ հզորությամբ արեւային էլեկտրակայան, որը հնարավորություն կստան արեւային էներգիայի հարցեր:

Ստեփան ԳՎԳԻԿՅԱՆ
Հայկական էներգետիկական ակադեմիայի հիմնադիր նախագահ

«ԱԶԳ» ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակության LU տարի
Հրատարակիչ
«ՎԱԳԱՆ ԹԵԼԵՅԱՆ»
սոցիալ-մշակութային
հիմնադրամ
Երևան 0010, Եզնիկ Կողբատի 20/3
e-mail: azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈՒ ԱԻԵՏԻԹԵԱՆ
Հասցեագրակցության (գովազդի)
հեռ. **010 582960**

Համակարգչային ծարուածիք
«Ազգ» թերթի
“AZG” Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960
20/3 Yeznik Koghbatsi st.,
Yerevan, Armenia, 0010